

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь - «Магістр»

**на тему: ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

Виконав:

студент спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
ОП «Публічне управління та адміністрування»

Безверхий Денис Олександрович

Керівник:

Бричко Аліна Михайлівна

к.е.н., доцент,
кафедри публічного управління та адміністрування

Рецензент:

Коблянська Інна Ігорівна

к.е.н., доцент
кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування
Сумського державного університету

Суми - 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Публічне управління та адміністрування»

Затверджую:

Завідувач кафедри д.е.н., професор
О.П. Славкова

« _____ » « _____ » 2023 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**Безверхий Денис Олександрович****1. Тема роботи:** Державна політика в сфері фізичної культури та спорту**2. База практичного дослідження:**

сфера фізичної культури та спорту в Україні

керівник роботи Бричко Аліна Михайлівна, к.е.н., доцент

затверджена наказом по університету від

« _____ » грудня 2023 р. № _____ -н

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) «12» грудня 2023 р.**4. Вихідні дані до проекту (роботи):**нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична інформація за 2020-2022 роки**5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

- дослідити теоретичні підходи до державної політики у сфері фізичної культури і спорту;
- дослідити особливості формування підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах;
- оцінити фінансовий механізм державної політики фізичної культури й спорту;
- дослідити регіональні особливості та пріоритети розвитку сфери фізичної культури й спорту;
- обґрунтувати та розробити стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту;
- визначити напрями вдосконалення та розвитку системи державної політики у сфері фізичної культури й спорту в Україні.

6. Дата видачі завдання:

«22» грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	Листопад-грудень 2021	
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	Січень 2022	
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	Лютий-квітень 2022	
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)	02-31 травня 2022	
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці	Червень 2022	
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми	Липень-Серпень 2022	
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	Вересень 2022	
8	Оновлення даних за 2019, 2020 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи	Жовтень-листопад 2022	
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	Грудень 2022	
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедру, до відділу якості освіти)	01 грудня - 07 грудня 2022	
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	12 грудня 2022	
12	Захист кваліфікаційної роботи	21 грудня 2022	

Студент

(підпис)

Денис БЕЗВЕРХИЙ

Керівник роботи

(підпис)

Аліна БРИЧКО

Перевірку на автентичність проведено

(підпис)

Надія БАРАНИК

Дипломна робота допущена до захисту

(підпис)

Маргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Безверхий Д.О. Державна політика в сфері фізичної культури та спорту

Магістерська робота зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», СНАУ, Суми-2023 р. – Рукопис.

У дослідженні було проведено аналіз принципів та суті державної політики у галузі фізичної культури та спорту. Було теоретично обґрунтовано та сформульовано положення, що стосуються віднесення послуг у галузі фізичної культури та спорту до категорії змішаних суспільних благ

Здійснено дослідження формування підходів до розвитку сфери фізичної культури та спорту в іноземних країнах виявило, що незважаючи на певні різниці у національних особливостях цього процесу, існує загальний набір форм, якими держава втручається у цю сферу. Вибір конкретної форми втручання визначається в першу чергу цілями, які ставить перед собою держава та суспільство в галузі спорту.

Була проведена оцінка фінансового механізму державного регулювання сфери фізичної культури та спорту в сучасній Україні. Як результат, були виявлені основні проблеми у її функціонуванні, такі як втрата цілісності системи регулювання, відсутність сучасного фінансового механізму державного контролю через неясну систему пріоритетів та розвиток правової системи взаємин між державою, приватним сектором та громадськими структурами, яка перебуває на стадії становлення.

На основі структурно-функціонального аналізу розроблено стратегічні принципи реформування сфери фізичної культури та спорту, а також сформульовано основні методологічні принципи підвищення державної політики у цій галузі. В цьому контексті запропоновано комплекс нормативно-правових регуляторів для суб'єктів господарювання в галузі фізичної культури та спорту, які враховують сучасні тенденції лібералізації економіки та соціальної сфери.

Directions for improvement and development of the system of state regulation in the field of physical culture and sports in Ukraine, including the introduction of a system of balanced indicators, have been identified. This system should optimize both the functioning of the state regulatory system and the financing of physical education and sports.

Ключові слова: державна політика, державне регулювання, фізична культура, спорт.

SUMMARY

Bezverkhy D.O. State policy in the field of physical culture and sports

Master's thesis in the specialty 281 "Public management and administration", SNAU, Sumy 2023 - Manuscript.

The study analyzed the principles and essence of state policy in the field of physical culture and sports. Provisions related to the classification of services in the field of physical culture and sports into the category of mixed public goods were theoretically substantiated and formulated

A study of the formation of approaches to the development of the sphere of physical culture and sports in foreign countries revealed that, despite certain differences in the national characteristics of this process, there is a common set of forms by which the state intervenes in this sphere. The choice of a specific form of intervention is primarily determined by the goals set by the state and society in the field of sports.

An assessment of the financial mechanism of state regulation of the field of physical culture and sports in modern Ukraine was carried out. As a result, the main problems in its functioning were identified, such as the loss of the integrity of the regulatory system, the absence of a modern financial mechanism of state control due to an unclear system of priorities, and the development of the legal system of relations between the state, the private sector and public structures, which is at the stage of formation.

On the basis of structural and functional analysis, strategic principles of reforming the field of physical culture and sports were developed, and the main methodological principles of improving state policy in this field were formulated. In this context, a complex of regulatory and legal regulators for business entities in the field of physical culture and sports is proposed, which take into account the current trends in the liberalization of the economy and the social sphere.

Keywords: state policy, state regulation, physical culture, sport.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У	
РОЗДІЛ 1 СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	11
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА УМОВ ДЕРЖАВНОЇ	
РОЗДІЛ 2 ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ	21
2.1 Формування підходів до державного регулювання	
розвитку фізичної культури й спорту у зарубіжних країнах	21
2.2 Фінансовий механізм державної політики у сфері фізичної	
культури й спорту	29
2.3 Регіональні особливості та пріоритети розвитку сфери	
фізичної культури й спорту	38
УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ	
РОЗДІЛ 3 ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ	46
3.1 Механізми активізації державної політики у сфері фізичної	
культури й спорту в Україні	46
3.2 Розробка стратегічних засад реформування сфери фізичної	
культури й спорту	52
3.3 Удосконалення та розвиток системи державної політики у	
сфері фізичної культури й спорту	61
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТОК А Копії публікацій	79

ВСТУП

Початок ХХІ століття ознаменований посиленням процесів глобалізації. Ця міжнародна тенденція вплинула на вибір стратегії розвитку економічного та соціального сектору України, що визначає важливість людського фактора та його елементів - рівня соціальної освіти, стану здоров'я громадян, необхідності стимулювання їх діяльності. У рамках змін, що відбуваються в країні, змінюються всі соціальні сфери, такі як спорт і фізична активність. Тому сучасна стратегія соціальної політики держави спрямована на вирішення демографічної проблеми, посилення народжуваності, зміцнення сім'ї, оздоровлення населення та збільшення середньої тривалості життя.

Контроль держави за розвитком фізичної культури та спорту, які є галуззю соціальної сфери, є важливим інструментом досягнення цілей соціальної політики держави. Водночас високому використанню фізичних здібностей і спорту для покращення якості життя українців перешкоджають такі фактори: відсутність системи державного управління; нечітке визначення своїх пріоритетів; адекватний рівень державного фінансування; відсутність стимулів для інвестування організацій приватного сектору в розвиток конкретних секторів; неформальні правовідносини між державними та недержавними суб'єктами господарської діяльності тощо. Відсутність системного регулювання всієї галузі призвела до зниження рівня фізкультурно-спортивних послуг для населення.

Актуальність проблеми, що постають у дослідженні, обумовлена внутрішніми особливостями та особливостями розвитку державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Багато з цих проблем є загальними для економіки країни, включаючи освіту, охорону здоров'я, культуру та соціальне забезпечення, пов'язане з соціальним сектором. Серед характеристик, що впливають на характер економічних відносин у системі державної політики фізичної культури і спорту, виокремлюють кілька видів діяльності, структур управління, а також відносини підпорядкованості та взаємодії, що включає в себе багато спортивних заходів на всіх українських і міжнародних рівнях.

Важливість державної політики у сфері фізичної культури та спорту для досягнення цілей соціальної політики відображена в ряді програмних документів на державному рівні, а потенціал цієї галузі визнано найдешевшим та найефективнішим способом морального та фізичного розвитку суспільства.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення напрямів державної політики у сфері фізичної культури й спорту в Україні. Реалізація мети дослідження обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні підходи до державної політики у сфері фізичної культури і спорту;
- дослідити особливості формування підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах;
- оцінити фінансовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту;
- дослідити регіональні особливості та пріоритети розвитку сфери фізичної культури й спорту;
- обґрунтувати та розробити стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту;
- визначити напрями вдосконалення та розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси державної політики у сфері фізичної культури й спорту.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів процесу удосконалення підходів до формування державної політики у сфері фізичної культури й спорту.

Методи дослідження: логічного узагальнення та порівняння – для визначення теоретичних підходів визначення основ державної політики у сфері фізичної культури й спорту; експертних оцінок, статистичного аналізу, групування та узагальнення даних – вивчення детального аналізу елементів державної політики у сфері фізичної культури й спорту; абстракції, аналогії, аналізу і синтезу – для

розроблення рекомендацій щодо удосконалення підходів до формування державної політики у сфері фізичної культури й спорту.

Наукова новизна отриманих результатів. Положення, які визначають його наукову новизну і подаються на захист, полягають у наступному:

отримали подальший розвиток: напрями вдосконалення сучасних підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту на основі порівняльного аналізу закордонних і вітчизняних теорій управління.

вдосконалено: комплекс пропозицій з удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання діяльності суб'єктів сфери фізкультурно-спортивного руху з метою підвищення якості послуг, що надаються населенню цієї сфери, і розвитку спорту вищих досягнень.

Практичне значення результатів може слугувати основою для подальшого теоретичного, методологічного та практичного дослідження перспективних напрямів удосконалення підходів до формування державної політики у сфері фізичної культури й спорту. Результати дослідження підтверджені їх використанням у роботі органів державної влади та в процесі державного регулювання фізичної культури й спорту.

Апробація результатів. Результати дослідження, що містяться в кваліфікаційній роботі магістра, є незалежними розробками та пропозиціями автора. Дослідження удосконалення підходів до формування державної політики у сфері фізичної культури й спорту, відображені у наукових працях, що має відношення до дослідження.

Публікації. 1. Безверхий Д.О. Теоретичні засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» - (08-09 вересня 2023 р.). м. Одеса, 2023. С.284-285.

2. Безверхий Д.О. *Правове регулювання сфери фізичної культури і спорту в Україні.* Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та в умовах глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м.

Суми, 16 листопада 2023 р.) / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2023.. - С. 294-297

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку літератури, яка складає 36 найменувань, додатків. Основний текст розміщений на 67 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 7 таблиць, 9 рисунків, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Важливість фізичної активності та спорту в сучасному світі ґрунтується на визнанні безумовної важливості рухової активності та спортивних занять для людини, влади та суспільства. Необхідність включення всіх методів і засобів у спорт пояснюється необхідністю зміцнення здоров'я, підвищення фізичної форми та формування здорового способу життя підрастаючого покоління.

За останні роки ми спостерігаємо тривожне погіршення стану здоров'я населення. Залишаються високими показники смертності, захворюваності та інвалідності. За рівнем життя Україна посідає 60 місце у світі. Населення постійно зменшується. Рівень смертності зріс майже на 40% за останнє десятиліття, і скорочення населення є постійним [1].

В даний час велика кількість людей усвідомлюють, що матеріальне благополуччя і якість життя безпосередньо пов'язані зі здоров'ям, і відчують потребу вдосконалюватися і вести здоровий спосіб життя. Вони сприймають здоров'я як фізичну цінність, а фізичні навантаження та спорт – це спосіб його зберегти. Для розуміння сутності державної політики у сфері фізичної культури та спорту дуже важливо правильно розуміти основні групи та поняття, що використовуються в цій галузі. Їх правильне тлумачення є одним із найважливіших питань спортивного права.

Явища фізичної культури (як елемента загальної культури) охоплюють способи, види і результати діяльності людини, спрямовані на зміну природи людини. Ця частина загальної культури безпосередньо не впливає на об'єкти зовнішнього середовища, але безпосередньо впливає на саму людину, її якості, здібності, що входять до цієї природи.

Відповідно до Закону України «Про фізичне виховання і спорт» [2] фізичне виховання є важливою частиною культури, частиною суспільної діяльності та

являє собою сукупність духовних і фізичних цінностей, створених і використовуваних суспільством. зміцнювати фізичний розвиток людини, оздоровлювати її та покращувати рухову активність.

Це визначення відображає ширше бачення, яке включає всі форми та типи фізичних культурних виступів. Очевидно, що фізична культура базується на матеріальній і духовній основах.

Фізична культура впливає на важливі сторони особистості, набуті в передбачуваний формі, яка передається у спадок і продовжується протягом усього життя під впливом виховання, діяльності та середовища. Вона задовольняє особливі потреби індивідів у певних формах вираження через спілкування, спорт, розваги, важливу соціальну діяльність [3, с. 92].

Державне управління фізичною культурою – це сукупність виконавчих органів, нормативно-правових документів, матеріальних і духовних цінностей. До перших належать виконавчі акти та закони, правила та положення, до других – спортивний інвентар, обладнання, спеціальне обладнання, спортивне та медичне обладнання. Третіми можуть бути інформація, твори мистецтва, різноманітні ігри, спорт, труднощі з фізичними навантаженнями, етичні та правові принципи поведінки людини під час фізичних і спортивних занять тощо.

Отже, фізичну культуру можна вважати особливою формою культурної діяльності, важливою для суспільства та соціального життя, системи освіти, організації праці, повсякденного життя, здорового відпочинку та правильного використання часу. Рухова активність має освітній, оздоровчий та екологічний вплив. Це означає, що фізична культура впливає не тільки на біологічну основу особистості, а й на її біосоціальну цілісність. Його різноманіттям є медична культура та низка засобів і методів (лікувальна фізкультура, розмірена ходьба, біг та інші вправи), пов'язаних із захворюваннями, травмами та іншими ознаками фізичної активності. Існує так звана базова форма фізичного виховання. Сюди входять гігієнічні фізичні вправи, що входять до повсякденного життя (ранкова гімнастика, прогулянки, інші фізичні вправи, не пов'язані з великим

навантаженням протягом дня), а також оздоровчі фізичні вправи, що використовуються в стані трудового відпочинку, туризмі, тощо [4].

Державна політика у системі фізичного виховання в Україні має власну організаційну модель, чому сприяє правова регламентація на рівні державної влади.

Як і будь-яка сфера, фізична культура і спорт також потребують правового оформлення, яке: 1) забезпечує всю систему фізичного виховання найкращими принципами, цілями та гарантіями; 2) створює умови для розроблення перспективного плану розвитку цієї системи; 3) визначає стійкість системи спорту в цілому і на основі цього вдосконалює форми і методи управління.

Основні напрями державного управління у сфері фізичної культури і спорту та чинники впливу на них наведено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 - Напрями державного управління у сфері фізичної культури і спорту та чинники впливу на них

Джерело: згруповано автором [33, с.95]

Як особливий предмет суспільного регулювання спорт впорядковується різноманітними законами та підзаконними актами. У той же час муніципалітети, департаменти, підрозділи та робочі організації можуть бути відокремлені від правових установ у сфері спортивного права. Засобом вираження правових інститутів є різноманітні акти, закони, постанови, правила і розпорядження представницьких органів та органів державного управління [6].

Система державного регулювання у сфері фізичної культури і спорту поділяється на центральний, регіональний, місцевий та селищний рівні. Органи державного управління сфери розвитку фізичної культури та спорту в Україні наведено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 - Державне управління сфери розвитку фізичної культури та спорту в Україні

Джерело: побудовано автором на підставі [7].

Державні органи здійснюють діяльність у сфері фізичної культури і спорту відповідно до цілей і завдань державної політики у сфері суспільних відносин. Законом України «Про фізичне виховання і спорт» передбачено, що спеціальні повноваження органів виконавчої влади у сфері фізичного виховання і спорту забезпечують державну політику у сфері суспільних відносин. Тому, перш ніж розглядати різні напрями та повноваження органів державної влади у сфері фізичної активності та спорту, важливо безпосередньо зіткнутися з цілями та намірами поточної державної політики та провести порівняльно-правове дослідження аналізу їх співпраці в Україні та за кордоном.

Постановка цілей і завдань державної політики у сфері фізичної культури та спорту та їх відображення в загальній практиці визначається багатьма факторами. У той же час інші автори використовують слово «мотивація» для залучення влади до спорту. На їхню думку, найважливішим фактором є тип правління, наприклад «історичні традиції, політичні, соціальні та економічні умови, соціальні та культурні системи цінностей, демографічні характеристики та освіта».

Основні напрями державної політики у сфері фізичної культури і спорту зображено на рисунку 1.3. До них відносять: організаційну діяльність з проведення масових спортивних змагань і спортивно- оздоровчих заходів та підготовку фахівців високої кваліфікації.

Рисунок 1.3 - Державна політика у сфері фізичної культури і спорту
Джерело: сформовано автором за даними [8, с. 227]

Основи законодавства про фізичну культуру і спорт визначають цілі та завдання права України, а також політику уряду, яка зосереджена на суспільних відносинах. Відповідно до цього принципу в Законі України про фізичну культуру і спорт зацентовано увагу «створювати потреби розвитку всіх сторін особистості, фізичного і морального розвитку, створювати середовище для занять фізичною культурою і спортом, організовувати професійно-прикладну підготовку, робити профілактику захворювань, шкідливих звичок, правопорушень». Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає мету державного регулювання суспільних відносин як створення умов для розвитку різноманітних і самостійних форм фізичного виховання, оздоровлення і спорту в різних господарських підприємствах і організаціях, для різних груп населення.

Визначення сфери діяльності державної організації у сфері фізичної культури та спорту безпосередньо залежить від цілей і завдань державної політики та права, що реалізується у сфері суспільних відносин. Тому необхідно серйозно переглянути відповідні положення Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [2].

Аналіз принципів цієї політики важливий для розуміння сутності державної політики при реалізації нової політики у сфері фізичної культури та спорту.

Питання нових політичних принципів у сфері фізичної культури і спорту має теоретичне і практичне значення. Теоретично це пов'язано з визначенням сутності принципів, соціальних ролей і категорій, а на практиці – з розробкою систем їх реалізації. В обох випадках мова йде про основу для державної політики та нормативно-правової практики загалом і в спорті зокрема. У цьому напрямі аналіз соціально-політичної природи та змісту правил (з точки зору виконання поточного дослідження) є важливою складовою вивчення питання про стан фізичного виховання і спорту в Україні.

Під час демократичного переходу в державі з'явилися соціальні форми організації фізичної активності та спорту. Створено та визнано на міжнародному рівні олімпійські комітети та асоціації України, а також інші спортивні товариства та організації, що сприяють її розвитку.

У цей час розвиток фізичної культури і спорту визначається наступним чином:

- повага та репутація міжнародних спортивних організацій та їх вплив на формування соціальної політики в країнах світової спільноти;
- посилення державної підтримки (на національному та регіональному рівнях), включаючи фінансову, правову та соціальну підтримку національних спортивних організацій у міжнародному спортивному співтоваристві;
- фінансування роботи з підготовки спортсменів, підготовки спортивного інвентарю, здійснення державних заходів щодо соціального захисту та стимулювання спортсменів, тренерів і спеціалістів;
- активна участь великих торгово-промислових груп і компаній у розвитку спортивної інфраструктури, спонсорська підтримка підготовки спортсменів до Олімпійських ігор;
- ширше використання наукових знань у підготовці спортсменів;
- поєднання професійних і олімпійських видів спорту.

Принципи державної політики у сфері фізичної культури та спорту виражені у правовій формі і, як наслідок, мають правовий характер і є офіційними орієнтирами для відповідних суб'єктів правовідносин у цій сфері. Принципи та цілі державного регулювання повинні бути відображені в державних законах. Тільки в цьому випадку вони переходять із області наукової класифікації на рівень практичної реалізації. Дуже важливо створити правове середовище для системи фізичної культури та спорту, а принцип державної політики є вихідним пунктом державного регулювання відносин у спортивній сфері [9, с. 212].

Іншим важливим аспектом засад державної політики у сфері фізичної культури та спорту є збереження організаційної структури та ефективності системи державного управління цією сферою.

Це особливо важливо в сучасний час, коли в Україні вже створені всі державні інституції, посилення системи контролю за станом фізичного виховання і спорту та хороші умови праці в ринкових умовах.

Нарешті, принципи державної політики у сфері фізичної культури і спорту необхідно розглядати так, щоб вони мали виховне значення для керівників адміністративних організацій, спортивних практиків, тренерів та інших працівників спортивних об'єднань і федерацій. Виходячи з приписів правових норм та керуючи вимогами кодексу поведінки, зазначені особи усвідомлюють зміст цих вимог та інструкцій, що зводить принципи державної політики у сфері фізичної культури та спорту до рівня їх особистих переконань. У цьому напрямку зростає значення правової освіти спортсменів, тренерів, посадових осіб органів державного управління, спортивних організацій та інших партійних фахівців.

Оскільки у сфері фізичної культури та спорті виражені принципи для різних рівнів діяльності, то місце та роль відомства в системі державної політики ускладнюється. Ця ситуація безпосередньо впливає на звичайне суспільство. Перш за все, важливо розрахувати принципи, дія яких охоплює всю сферу державної політики. Їхнє велике значення для суспільства і держави висуває їх до статусу конституційних, і вони є прописаними в конституції держави. Водночас у сфері спорту діє принцип державної політики, а саме принцип мінімального охоплення. Принципи цих груп залежать один від одного, впливають один на одного і створюють базову основу для організації та виконання системи фізичної культури і спорту [10, с. 55].

До конституційних засад державної політики належать: єдність державної влади та управління; законність; пріоритет закону та законних інтересів народу над інтересами влади; рівність громадян в участі в державному управлінні; реєстрація громадської думки та прозорість державного управління; найкраще поєднання централізації та децентралізації в державній політиці. Ця група принципів відображає соціальну та політичну природу та функцію системи регулювання уряду.

З точки зору принципів державної політики та управління спортом і фізичною культурою, вони доповнюють принципи конституції. Однак, на відміну від останнього, який має ширшу сферу застосування, галузі демонструють

специфічні характеристики фізичної культури та спорту та характер державної політики.

Засади державної політики у сфері фізичної культури та спорту містяться у статті Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [2]. До них належать продовження та безперервність фізичних навантажень громадян різного віку на всіх етапах життя; права враховувати інтереси всіх громадян при розробці та реалізації державного плану розвитку фізичної культури і спорту, усвідомлювати відповідальність громадян за своє здоров'я та фізичну підготовку, визнавати свободу для всіх освітніх об'єднань фізичної активності та спорту та отримання однакової державної підтримки; створити сприятливі умови для фінансування закладів фізичного виховання, технічного спорту, українського олімпійського руху, навчальних і наукових установ у галузі фізичної культури і спорту, а також спортивних підприємств.

Юридична відповідальність у державному регулюванні фізичної культури і спорту має свої особливості і регулюється правовим порядком державної політики.

Перш за все, слід зазначити, що сфери фізичної культури і спорту взаємозалежні, як один вид спортивних відносин. Це пов'язано з тим, що їхнє управління підлягає державному контролю, а тому є технологічно некоректним. При цьому в систему включаються суспільні відносини і різні правові наслідки. Кожна група відносин, яка є частиною системи, у свою чергу, використовує свій спосіб державного контролю. Відповідно, слід розглянути юридичну відповідальність та розглянути цивільну, адміністративну, кримінальну та дисциплінарну відповідальність у разі порушення відповідних стандартів управління, сімейних відносин та інших питань у сфері фізичної культури та спорті. Зазначені види відповідальності, підстави та умови їх настання та обмеження, які до них застосовуються, викладені у відповідних розділах законодавства.

По-друге, з вищезазначених причин правова роль у сфері фізичної культури та спорті має складний характер через соціальне розмаїття, що виникло в цій сфері, і, як наслідок, пов'язане з певною правовою групою відносин: цивільно-правовою,

господарською, адміністративно-правовою, конституційною, трудовою та іншою характеристикою юридичної відповідальності - визначення сутності, змісту злочину, виду покарання.

У цьому напрямі при встановленні на практиці того чи іншого виду відповідальності насамперед необхідно знайти суспільні відносини щодо владних приписів для визначення юридичної відповідальності. На основі цього класифіковано та виділено правові норми, що стосуються правового контролю, що встановлює певний вид відповідальності, який, крім іншого, має свій вид стягнення та застосування відповідальності (судова, адміністративна, дисциплінарна). про заходи відповідальності.

По-третє, юридична відповідальність має особливий характер, який безпосередньо пов'язаний із здійсненням навчально-виховного процесу, тобто виникає у навчальному процесі. Інакше кажучи, державне регулювання спортивних відносин має створювати умови для виникнення певної правової ролі та певних ознак, таких як особистісна структура, зміст і оформлення правовідносин.

По-четверте, аналізуючи юридичну відповідальність спортивної індустрії, важливо враховувати соціальну цінність і важливість спорту та в цьому контексті оцінювати протиправні дії, які порушують права та права людини. воля людей у фізичних заняттях і спорті, особливо щодо спортивно-правових питань.

По-п'яте, характеристики юридичної відповідальності у спорті та спорту - слабкість захисту правових умов у спорті та кримінального права та адміністрування, характеристики виховних заходів без участі уряду.

Таким чином, описана ситуація визначає характер основних рекомендацій щодо аналізу нормативно-правових зобов'язань державної політики у сфері фізичної культури та спорту, що полягає у розробці суто рекомендацій з метою зміни чинного законодавства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ

2.1 Формування підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту у зарубіжних країнах

Дослідження системи державного регулювання розвитку спорту за кордоном вказує на те, що, незважаючи на різні особливості цього процесу у окремих країнах, існує певна уніфікованість у формах участі держави у спортивному житті суспільства. На сучасному етапі виділяються декілька ключових способів, якими держава залучається до спорту, зокрема, ухвалення законодавчих актів та проведення спортивних реформ [2].

Аналіз багатьох літературних джерел [11, 12] показує, що найбільший розвиток законодавства в багатьох країнах світу розпочався за останні 20 років. Це пов'язано із соціальною роллю фізичної культури та спорту в суспільному житті, комерційних процесах, розвитку професійного спорту та зростання популярності спорту у світі.

За думкою фахівців, спорт знайшов найбільше визнання в конституціях країн СНД та кількох східноєвропейських країн. Наприклад, Конституція Угорщини гарантує право всіх громадян на зайняття спортом, при цьому держава відповідає за розвиток фізичної культури та спорту, а місцеві органи влади створюють необхідні умови для організації фізкультурно-спортивної діяльності населення. [13].

Багато експертів надають великого значення включенню статей про спорт в конституцію країни, оскільки це можна вважати офіційним визнанням важливості та ролі спорту в суспільному житті. Крім того, це своєрідний поштовх для розвитку спортивного законодавства. Що стосується масштабів і меж участі громадськості в

спортивній індустрії та діяльності, вони відрізняються від країни до країни і не можуть бути зведені до чогось спільного, що також відображено в законодавстві.

Аналізуючи загальне законодавство у сфері фізичної культури та спорту, можна відмітити загальні принципи та норми, які містяться в законах, що прийняті в різних країнах світу. Серед них основні:

1. Відповідальність держави за розвиток фізичного виховання та спорту.
2. Розподіл повноважень між державними органами та громадськими спортивними організаціями.
3. Роль місцевих органів влади в сфері спорту.
4. Мета та завдання фізичного виховання та спорту.
5. Організаційна структура спортивного руху в країні.
6. Фінансування сфери спорту.
7. Розвиток фізичного виховання та спорту серед різних груп населення, зокрема у школах та інших навчальних закладах.
8. Підготовка спортивних кадрів.
9. Будівництво та експлуатація спортивних споруд.
10. Проведення науково-дослідної та інформаційної роботи.

Варто зауважити, що спосіб реалізації цих положень у законодавстві кожної країни може відрізнятися.

Головною особливістю німецького спортивного законодавства є те, що в країні немає закону про спорт (тільки в п'яти землях), а спортивний рух пов'язаний із державним і федеральним урядом для спорту високого рівня та з урядами земель – у школах, студентському спорті, громадському спорті та будівництві спортивних споруд [14, с. 157].

Італійське спортивне законодавство характеризується такими особливостями: 1) регіони юридично відповідають за сприяння спорту та розвиток рекреаційного спорту; 2) регіони здійснюють нагляд за будівництвом і використанням спортивного інвентарю, медичним обслуговуванням спортсменів та підготовкою спортивних кадрів; 3) уряд надав відповідальному органу

ексклюзивні права на управління футбольними букмекерськими конторами та спортивними лотереями [9].

Польське законодавство визначає основні завдання польських спортивних товариств, до яких належать: 1) організація та проведення спортивних змагань; 2) надання права займатися спортом і брати участь у змаганнях у спортивних клубах; 3) організація участі спортсменів у міжнародних змаганнях; 4) підготовка національної збірної за видами спорту [15, с. 89].

Цікаво, що англійські закони не висувають особливих вимог до організаційно-правової форми спортивних клубів і асоціацій. Тому вони можуть діяти як акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або товариство, не має правочинності. Якщо перші дві форми відомі керівникам та українським спортивним експертам, то третя невідома для вітчизняних експертів не є знайомою. Така асоціація визначається в англійському праві як група фізичних осіб, які, будучи членами асоціації, зобов'язуються дотримуватися певних принципів.

В принципі, усі спортивні клуби та асоціації в Греції діють як зареєстровані некомерційні асоціації, що діють відповідно до цивільного права. Закон 1996 року не лише надав певні привілеї спортивним асоціаціям, але й поклав на них державні функції. Для акціонерних спортивних товариств діють спеціальні правила, які дуже відрізняються від правил для звичайних акціонерних товариств [15, с. 112].

У Данії управління спортом здійснюється виключно неурядовим сектором. Тут займаються спортом переважно любителі. Основна увага приділяється спорту як масовому явищу і його розвитку на місцях. Спортивна конфедерація Данії налічує 54 спортивні асоціації. Метою його діяльності є розвиток громадського спорту та спорту вищого рівня на національному та міжнародному рівнях. Крім того, однією з важливих структур у системі державного регулювання спорту є Олімпійський комітет Данії [9].

Крім державних і муніципальних органів регулювання спорту у Фінляндії існують громадські організації, найважливішою з яких є Національний олімпійський комітет Фінляндії, а також чотири структури державного рівня, що

відповідають за надання спортивних послуг у країні. Серед них: Фінський центральний спортивний союз, Робітничий спортивний союз, Центральна федерація шведських спортивних організацій у Фінляндії й Фінська асоціація футболу. Ці громадські організації отримують гранти від держави на здійснення своєї діяльності.

Законодавство у сфері фізичної культури та спорту в США є досить унікальним і відрізняється від правових норм, які використовуються в європейських країнах. Крім того, багато фахівців з різних країн вважають американську модель спорту одним з найкращих у світі, «еталоном для наслідування». Будучи однією з найстаріших країн у світі, американський стиль спортивного права, заснований на судовій практиці, зробив великий внесок у розвиток американського спорту. Але вона унікальна тільки для США, тому що багато європейських країн та їхні спортивні лідери, які намагалися використати американський досвід правового забезпечення спорту, особливо студентського і професійного, не змогли цього зробити в своїх країнах.

За кордоном існує два основних типи законодавства, які поділяються за критеріями відносин уряду до фізичної культури та спорту, які виражені в спільних нормативних документах і визначають рівень участі в управлінні державними установами. Крім того, можна виділити ще дві моделі національного спортивного законодавства – на основі старих європейських та американських законів.

Таким чином, наш аналіз показує, що в усьому світі не існує єдиної моделі спортивних правил. Кращого прикладу спортивного законодавства для України немає, тому, вносячи пропозиції щодо вдосконалення державного контролю, правового та фінансового забезпечення, акцентуватимемо особливу увагу на необхідності реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Аналіз розвитку спорту за кордоном показує, що існує кілька основних моделей організаційно-управлінських структур. Основним критерієм вибору певного стилю спортивної діяльності є рівень участі держави в регулюванні та фінансуванні спорту в країні. Незважаючи на свої національні особливості, види державного втручання в регулюванні спорту не відрізняються різноманітністю. У

розглянутих сферах у різних країн можна виділити дві основні моделі державної політики. По суті, це американська модель. Вона характеризується високим ступенем децентралізації та дуже слабкою залученістю уряду до організації та контролю спортивної діяльності на національному рівні.

По-друге, європейська модель, у якій на відміну від американської участь держави прослідковується більшою мірою. Майже в усіх європейських країнах уряд певною мірою бере участь у розвитку масового та спорту вищих досягнень, а в деяких країнах також професійного спорту.

Слід зазначити, що моделі спортивного регулювання в кількох країнах у багатьох випадках доповнюють одна одну. Крім того, ці моделі мають кілька спільних елементів і принципів. Перш за все спортивні товариства (асоціації) і клуби вважаються основою розвитку спорту в усіх країнах, свободою структури фізичного виховання і спортивної діяльності і навіть необхідністю втручання держави в спортивне життя країни. Є країни, які неможливо віднести до тієї або іншої моделі. З іншого боку, в сучасному спорті спостерігається тенденція до підвищення ролі держави в підтриманні доброго імені країни на міжнародній арені шляхом розвитку спортивної інфраструктури та розвитку спорту високого рівня. Участь різних груп людей у заняттях фізичною культурою та спортом збільшує багато соціальних проблем (особливо це стосується розвитку спорту для людей з обмеженими можливостями).

Основною причиною участі держави в регулюванні спортивної діяльності є наступна потреба:

- задоволення потреби у всебічному розвитку особистості та продуктивному використанні вільного часу;
- охорона здоров'я нації шляхом використання фізичної культури, особливо шляхом зниження ризику ушкодження здоров'я;
- зміцнення та підвищення позитивного іміджу та репутації країни через участь спортсменів у міжнародних змаганнях різного рівня;
- використання спортивних заходів для створення сприятливих умов для розвитку міжнародних відносин у різних сферах діяльності.

У більшості зарубіжних країн, незалежно від наявності спеціальних законів про спорт, існує розподіл владних повноважень між державними органами на всіх рівнях і суспільними спортивними організаціями. Для національних спортивних організацій, які можуть бути державними, громадськими або приватними, незалежно від моделі регулювання спорту в країні, існують основні напрямки їхньої діяльності:

1. Розвиток вищого спорту, організація та фінансування спортивних змагань.
2. Підтримка та розвиток професійного спорту.
3. Розвиток масового спорту, включаючи координацію та розробку концепцій, програм і методик.
4. Участь у будівництві національних спортивних споруд.
5. Підготовка спортивних кадрів.
6. Проведення наукових досліджень та інформаційної діяльності.
7. Забезпечення міжнародних спортивних зв'язків.
8. Участь у розробці законопроектів у галузі спорту та інших аспектах спортивної діяльності.

За думкою експертів інституту майбутнього, фізична активність та любительський спорт є дуже важливими інструментами, які не вистачають для стимулювання економічного росту в Україні. Українці вважаються однією з найменш фізично активних націй в Європі, оскільки лише 17% населення займається фізичною активністю, у порівнянні з 68% в Болгарії, 63% в Румунії, і по 56% в Польщі та Латвії. За розрахунками фахівців, через недостатній розвиток спортивно-оздоровчої галузі та низький рівень фізичної активності населення, економіка України пропустила можливість отримати 73 мільярди доларів ВВП протягом періоду з 2018 по 2022 роки. Таким чином, можна зазначити, що важливу роль фізичної активності та розвитку спортивних галузей в економіці України суттєво недооцінюють.

Позитивними тенденціями в Україні, як і в країнах ЄС, є зростання обсягів наданих послуг у сфері спорту. Порівняльні індекси приросту обсягів наданих послуг в Україні та ЄС наведено на рисунку 2.1.

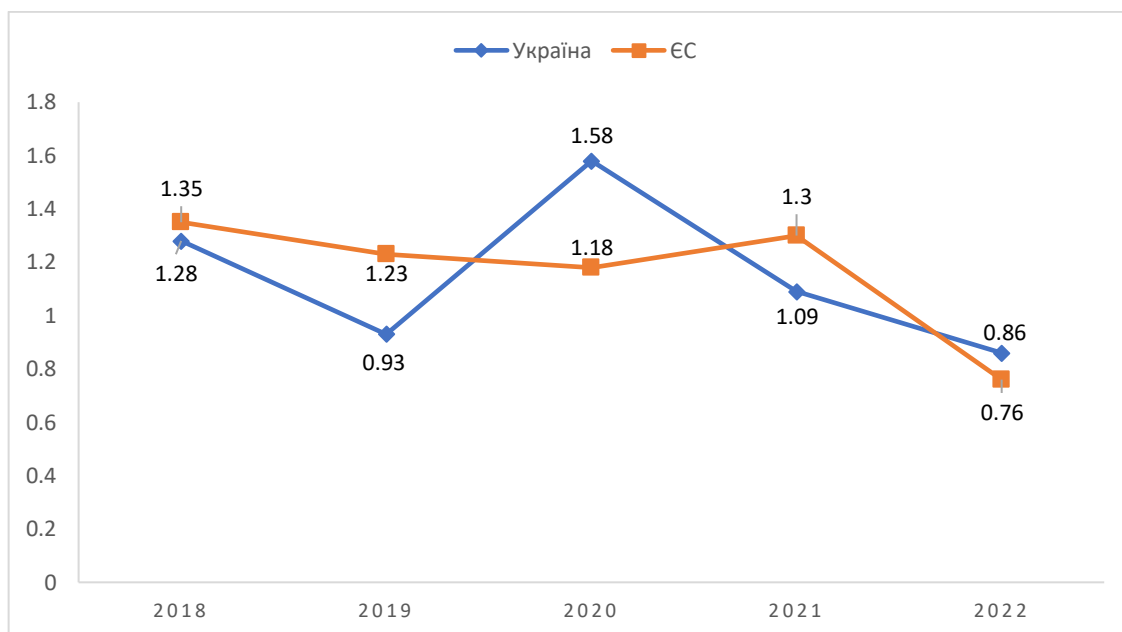

Рисунок 2.1. Порівняльні індекси приросту обсягів наданих послуг у сфері спорту в Україні та ЄС (% до попереднього періоду).

Джерело: розраховано автором за даними [16; 17]

Аналізуючи показники зростання обсягів послуг у сфері спорту, можна відзначити, що тенденції в Україні та Європейському Союзі подібні у загальному розумінні. Зокрема, спостерігалася різка збільшення обсягів послуг у 2020 році порівняно з 2019 роком, що було характерним як для України, так і для країн ЄС. В ЄС темпи зростання були позитивними майже протягом усього періоду з 2020 по 2022 рік, і загальний приріст становив майже 88% за цей період.

Україна також відзначила різке зростання в 2020 році, але в 2019 році спостерігалось скорочення (-7% порівняно з попереднім періодом), а в 2020 році відбулося нове збільшення на 58%. Важливим фактором, що вплинув на розвиток спортивно-оздоровчої галузі, стала епідемія COVID-19, яка призвела до суттєвого зменшення ринку спортивних послуг у 2022 році - на 14% в Україні та на 24% в країнах ЄС.

Аналізуючи джерела фінансування розвитку сфери фізичної культури та спорту у країнах ЄС можна поділити на такі основні джерела, наведені на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 - Основні джерела фінансування у сфері фізичної культури та спорту у країнах ЄС

Джерело: систематизовано автором

Отже, сучасна модель фінансування розвитку сфери фізичної культури та спорту в країнах ЄС демонструє поєднання державного та приватного фінансування, яке варіюється в залежності від виду діяльності та потенціалу отримання прибутку. Державні та муніципальні програми розвитку громад, молоді та шкільного спорту, як правило, фінансуються з державних джерел. Комерційні організації фінансуються з різних джерел. При цьому розмір доходу залежить від успішності та репутації спортивних клубів, секцій та організацій, а також від рівня

менеджменту та маркетингу, що сприяє швидкому розвитку та інтеграції спорту та спортивної індустрії.

Досвід регулювання фізкультурно-спортивної діяльності в інших країнах дає підстави вважати, що для України найбільш відповідною моделлю державного регулювання є європейська, з певним акцентом на країни, де роль держави в цій сфері є найбільш суттєвою, як, наприклад, в Німеччині чи Франції. У цьому контексті основними завданнями стають соціальні виклики, які можуть бути вирішені шляхом розвитку фізкультурно-спортивного руху в українському суспільстві, такі як покращення загального здоров'я нації, підвищення працездатності населення і поширення здорового способу життя. Вирішити ці завдання в умовах складних соціально-економічних та демографічних викликів сьогодні майже неможливо без активної участі держави.

2.2 Фінансовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту

Аналізуючи особливості державного контролю за формуванням політики у сфері фізичної культури та спорту, відзначимо, що основою реалізації цієї політики є незалежний орган, який фінансово підтримує діяльність розглянутого суспільного явища.

Фізична культура та спорт, здоров'я, освіта є найважливішими ресурсами для розвитку здоров'я та незалежності суспільства та окремих людей, і через цю ситуацію уряд зобов'язаний зробити стратегічні ресурси доступними для розвитку суспільства та його членів.

Фізична культура і спорт як галузь суспільної діяльності та галузь державної політики не беруть безпосередньої участі у створенні сукупних суспільних благ і національного доходу. Витрати живої праці тут – це витрати на споживання. Фізична культура та спорт з точки зору відтворення національного доходу є не більш ніж сферою споживання. Але як соціальна система спорт і фізична культура мають власні засоби та ресурси.

Згідно з Указом Президента України фінансова підтримка фізичної культури і спорту здійснюється в такому вигляді.

- пряме фінансування сфери фізичної культури та спорту з усіх рівнів бюджету згідно з відповідними фінансовими та соціальними нормами та нормативами;
- надання різноманітних знижок і пільг організаціям і компаніям, які управляють фінансовими активами, спрямованих на розвиток фізичної культури і спорту;
- надання пільгових кредитів (безпроцентних) та цільових інвестицій для розвитку фізичної культури та спорту;
- підвищення норми амортизації спортивного майна тощо.

Вивчення стану фінансового регулювання сфери фізичної культури та спорту в Україні на основі аналізу фахових праць, присвячених цьому питанню, може призвести до зовсім інших висновків.

Серед соціальних норм і законів у кількох сферах соціального сектору, у державній політиці сфери фізичної культури та спорту, необхідно пам'ятати, що є затверджені стандарти і нормативи, які не враховують природно - кліматичні, чисельні та інші особливості регіону країни. Тому використовувати їх у міжбюджетній діяльності складно.

Базовим елементом, необхідним для розрахунків фінансових нормативів витрат на фізичну культуру й спорт є Закон України «Про фізичну культуру й спорт», у якому визначаються нормативи забезпечення житлових районів основними фізкультурно-спортивними спорудженнями.

Доступ до занять спортом та фізичною активністю забезпечується за рішенням обласних та міських органів влади. Органи місцевого самоврядування можуть регулювати участь у спортивних змаганнях, оренду своїх спортивних майданчиків, продаж абонементів для користування громадянами цими спорудами, надання безкоштовного або пільгового доступу на обласні та міські спортивні майданчики. Діти дошкільного віку, діти з малозабезпечених та багатодітних сімей, а також студенти, пенсіонери та громадяни з інвалідністю, у разі потреби, замість

коштів на заняття спортом з державного, місцевого бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел. Звідси випливає, що частка бюджетної складової у фінансуванні змісту об'єктів і заходів фізичної культури й спорту залежить від реального стану відповідного бюджету.

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру та спорт» культурно-спортивні товариства, які реалізують частину державної програми розвитку фізичної культури і спорту, мають право на державну підтримку, використання коштів, що вивільняються з державного бюджету на ці цілі, на підставі договору зі спеціальним органом, який займається досягненнями у сфері фізичної культури та спорту.

Перенесення програм реформ на «місця» є певною мірою необхідним для стабільності ситуації у сфері фізичної культури та спорту в органах міської влади та інших міських об'єднаннях.

Органи місцевого самоврядування стали залежними від фінансування органів управління. Державні та регіональні органи часто відповідають за реалізацію повноважень, які не підкріплені передачею значних матеріальних і фінансових ресурсів місцевій владі.

Цільове та ефективне використання державних коштів на соціальні потреби може бути досягнуто на рівні муніципального об'єднання, де у зведеному бюджеті повинні бути постійні кошти на ці цілі, у тому числі цільові доходи. У місцевому бюджеті має бути зосереджено більше половини доходів і податків держави. Після цього повну відповідальність за добробут населення нестимуть відповідні органи державної адміністрації та органи місцевого самоврядування. Таким чином, кожне місто та регіон мають бути зацікавлені у створенні власної економічної бази та бути повністю підзвітними перед громадянами та владою за належне управління економічними ресурсами.

Однак у майбутньому буде важливо зберегти державні кошти на національному та регіональному рівнях для фінансової підтримки спорту. Для України в найближчому майбутньому особливою проблемою залишатиметься відносний баланс між рівнем соціального розвитку регіональної системи та

підтримкою розвинених регіонів і міст. Іншим важливим завданням концепції є покращення стану інтеграції економічних ресурсів для організації роботи, спрямованої на фізичний розвиток певних груп людей та створення систем координації цих ресурсів для вирішення питання створення інфраструктури, оплати індивідуальних спортивних заходів та підготовки спортивних кадрів. Прикладом цього є фінансування заходів загальнодержавної та регіональних цільових програм, які дають змогу детально вирішити ту чи іншу проблему, включену до загальнодержавної цільової соціальної програми.

Виконання іншої частини програми та виплата виділених на це коштів може бути покладено на спорт і спортивне товариство лише на підставі договору, укладеного з відповідним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту. У договорі правильно визначено умови надання коштів та іншої державної підтримки та визначено заходи відповідальності, що накладаються у зв'язку з виконанням державних завдань.

Особливу увагу слід приділити мобілізації ресурсів на національному та регіональному рівнях для розвитку спорту високого професійного рівня.

Всього у 2022 році кількість спортсменів, які займаються професійним спортом в Україні, зменшилася на 6372 особи (таблиця 2.1). Також негативним являється значуще скорочення всіх показників в сфері професійного спорту в Україні, і це зв'язано зі значним зменшенням фінансування.

В економічно розвинених країнах система управління у сфері фізичної культури і спорту є однією з функцій держави і реалізується відповідними органами. Водночас існують відмінності в ступені децентралізації управління в різних країнах, а також відмінності в концентрації, диференціації та класифікації окремих повноважень в управлінні фізичною культурою і спортом на регіональному рівні, у видах діяльності в рамках спортивно-оздоровчої діяльності, її розподіл у межах впливу економічного сектору, а також різний ступінь участі громадськості в їх фінансуванні. Ці відмінності важливі для створення законодавчої бази, розробки процедур управління діяльністю в організаціях і

установах у сфері фізичної культури та спорту, визначення «правил гри» на ринку, в спорті, в охороні здоров'я, економіці, методах технічної допомоги та кадрах.

Таблиця 2.1 - Показники спортивної діяльності у сфері професійного спорту України

Назва показника	Період	Кількість осіб, які займаються спортом, усього	У тому числі у						Кількість працівників фізичної культури і спорту, які проводять заняття, усього
			ДЮСШ	ШВСМ	ЦОП	спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю	спортивних клубах	регіональних центрах "Інваспорт"	
Усі види спорту	2022	144807	78771	203	12	445	65208	168	5053
	2021	151199	79138	15	0	166	71806	74	4211
Абсолютне відхилення		-6392	-367	188	12	279	-6598	94	842
Літні олімпійські види спорту	2022	109057	68073	213	12	437	40322	0	3751
	2021	124592	71860	15	0	166	52551	0	4000
Абсолютне відхилення		-15535	-3787	198	12	271	-12229	0	-249
Зимові олімпійські види спорту	2022	2531	1741	0	0	18	772	0	115
	2021	1492	1237	0	0	0	255	0	72
Абсолютне відхилення		1039	504	0	0	18	517	0	43
Неолімпійські види спорту	2022	32704	8598	0	0	0	24106	0	1139
	2021	24691	5969	0	0	0	18722	0	801
Абсолютне відхилення		8013	2629	0	0	0	5384	0	338
Види спорту осіб з інвалідністю	2022	585	369	0	0	0	48	168	37
	2021	444	72	0	0	0	288	84	6
Абсолютне відхилення		141	297	0	0	0	-240	84	31

Джерело: дані Міністерства молоді і спорту України [18]

Ефективність державного управління розвитком фізкультурно-спортивної та оздоровчої діяльності залежить від рівня збалансованості інтересів усіх учасників ринку, мудрості прийнятих рішень і правильного рівня діяльності відповідних організацій і служб, економічності, гнучкості і ефективності створеної організаційної структури управління. Тому основою для розвитку фізичної

культури та спорту в кожній країні є уряд, який створює і підтримує спортивний сектор, визначає пріоритети та політику в галузі та створює системи координації та контролю між правовою системою та різними організаціями, визначає рівень та позицію країни в міжнародному спортивному середовищі.

В таблиці 2.2. представлено тенденції основних показників розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні. Як показано в цій таблиці, кількість людей, які займаються фізичною активністю та спортом, зросла на 21 % з 2018 по 2022 рік. З точки зору тенденцій, відсоток людей, які займаються спортом та оздоровленням, зріс з 11,6% у 2018 році. до 17,1%. у 2022 році.

Таблиця 2.2 - Показники розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018, %
Чисельність населення, млн. чол.	45,8	42,8	42,6	42,2	41,9	-8,5
Чисельність людей, зайнятих у фізичній культурі і спорті, тис. чол.	5474,7	5841	6147	6383	6638	21,3
Чисельність працівників, зайнятих у сфері фізичної культури і спорту, тис. чол.	19	18	21	21	20	6,9
Спортивні споруди, всього од.	80193	81910	82719	80315	79880	-0,4
у тому числі						
басейни	534	557	545	557	560	4,9
спортивні зали площею не менше 162 м2	14664	14791	14771	14634	14675	0,1
дитячі майданчики з тренажерами	12435	13208	13726	13955	13973	12,4

Джерело: [19]

Незважаючи на карантинні обмеження та загалом складну економічну ситуацію, кількість працівників досліджуваної галузі продовжує зростати. Пояснюється це, насамперед, психологічними причинами: люди більше турбуються про своє здоров'я, частина робітників, студентів переходить на

дистанційну освіту і роботу призводить до необхідності пошуку інших можливостей для підтримки фізичної форми.

Нині в Україні діє мережа регіональних центрів розвитку фізичної культури та спорту людей з обмеженими можливостями, серед яких 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для дітей з обмеженими можливостями, спеціалізовані школи для дітей з інвалідністю параолімпійського резерву, з міські та 3 районні центри фізкультури та спорту для осіб з інвалідністю а також 103 регіональні клуби реабілітаційно-спортивної спрямованості для осіб з інвалідністю.

Позитивним моментом є поступове збільшення кількості дитячих майданчиків, особливо басейнів тощо. Проте їх кількості недостатньо для розвитку спорту дітей та молоді, особливо в сільській місцевості.

Загалом рівень зношеності інфраструктури спорту та відпочинку в Україні є низьким порівняно з більшістю секторів. Позитивною є також тенденція падіння цього показника до 26,4 % у 2022 р.

Таблиця 2.3 - Наявність і рух матеріальних активів у сфері спорту, розваг та відпочинку

Показники	2018	2022	Відхилення 2022/2018	
			+/-	%
Первісна (переоцінена) вартість матеріальних активів на початок року, тис.грн	14443249	16992058	2548809	117,6
Вартість матеріальних активів, що надійшли за рік, тис.грн	3367442	4489923	1122481	133,3
У тому числі вартість уведених у дію нових матеріальних активів, тис.грн	2659823	3410030	750207	128,2
Вартість матеріальних активів, що вибули за рік, тис.грн	1278673	1374917	96244	107,5
Амортизація (знос) матеріальних активів за рік, тис.грн	890011,3	936854	46843	105,3
Ступінь зносу матеріальних активів, %	34,2	26,4	-8	77,2

Джерело: Державна служба статистики України [19]

Аналізуючи структуру послуг, що надаються в основних сферах фізичної культури та спорту, слід розуміти, що зростає кількість послуг, що надаються

приватними організаціями та фітнес-центрами; поступове скорочення фітнес-центрів. В таблиці 2.4. представлено структурно-динамічні зміни у розвитку ринку спортивних послуг в Україні.

Таблиця 2.4 - Тенденції розвитку ринку спортивних послуг в Україні

Показники, тис. грн.	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення, %
Усього	4862996,4	5899335,0	9348325,2	10147453,0	8746480,2	79,9
Функціонування спортивних споруд	759587,3	1167885,0	1309205,4	1930141,8	1128810,0	48,6
% у структурі	15,6	19,8	14,0	19,0	12,9	-2,7
Діяльність спортивних клубів	3206443,0	3075914,7	5846868,4	5276969,9	5181465,0	61,6
% у структурі	65,9	52,1	62,5	52,0	59,2	-6,7
Діяльність фітнес-центрів	504644,1	845569,0	1101207,1	1444418,2	1480444,1	193,4
% у структурі	10,4	14,3	11,8	14,2	16,9	6,5
Інша діяльність у сфері спорту	476253,1	809966,3	1091044,3	1495923,1	955761,1	100,7
% у структурі	9,8	13,7	11,7	14,7	10,9	1,1

Джерело: розраховано автором [19]

За останні 5 років значно збільшився обсяг спортивних послуг, які надають спортивні зали (193 %) та інші види спортивних послуг. Перш за все, це показує процес розвитку приватного бізнесу в цій сфері, оскільки більшість послуг, які надають спортивні заклади, спортивні клуби та секції, здійснюються під управлінням або частковим супроводом державних та місцевих органів влади. Ці структурні зміни підтверджують глобальну тенденцію розвитку бізнесу в спортивній індустрії та розвитку спорту серед населення.

Водночас існує декілька системних проблем, які стримують розвиток професійного та громадського спорту у сфері фізичної культури та спорту України: низький рівень доходів населення, корупція у спорті, недостатнє фінансування інфраструктури та діяльності лади, особливо для розвитку спорту для дітей та молоді. Ще одна проблема – це наслідок епідемії COVID-2019, яка дуже вплинула

на бізнес-простір у сфері культури та спорту через карантинні заходи та перехід на дистанційну роботу, зі зниженням активності населення. навчання в багатьох закладах.

У розглянутий період відбулися значні зміни в структурі капітальних ресурсів, необхідних для розвитку спорту та спорту. Йдеться, зокрема, про перерозподіл видатків державного та місцевих бюджетів.

Таблиця 2.5 - Джерела фінансування у сфері фізичної культури і спорту в Україні

Джерела фінансування	2018		2021		2022		Відхилення 2022/2018, %
	млн грн.	% у структурі - турі	млн грн.	% у структурі - турі	млн грн.	% у структурі - турі	
Усього видатків	10778	100	964,3	100	1023,0	100	9,5
Державного бюджету	3702,5	34,4	95,1	9,9	103,6	10,1	2,8
Місцевих бюджетів	6448,7	59,8	831,3	86,2	896,9	87,7	13,9
з них							
Обласних	2367,1	22,0	132,3	13,7	45,3	4,4	1,9
Районних та міст обласного значення	2894,9	26,9	340,6	35,3	259,0	25,3	8,9
Міських (крім міст обласного значення), сільських та селищних рад	825,2	7,7	168,0	17,4	161,3	15,8	19,5
Об'єднаних територіальних громад	361,5	3,4	190,4	19,7	431,3	42,2	119,3
Позабюджетних надходжень	627,0	5,8	37,8	3,9	22,6	2,2	3,6
Громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування	84,2	0,8	2,7	0,3	0,4	0,0	0,5

Джерело: розраховано за даними Міністерства молоді і спорту України [18]

У 2018 році в структурі фінансових ресурсів частка державного бюджету становить 34,4%, місцевого – 59,8,1%. У 2022 році ситуація кардинально змінилася, частка державного бюджету впала до 10 %, а місцевого зросла до 87,7%. Перерозподіл джерел фінансування пов'язаний насамперед із впровадженням

реформи децентралізації, де значна частина гуманітарної сфери була передана районним бюджетам та місцевим жителям. В результаті реформ лише за 2018-2022 роки частка фінансування відділу спорту та спорту в структурі видатків міського бюджету зросла з 3,4 % до 42,2 %. Найважливіші проекти та програми розвитку фізичної активності та спорту створюються на рівні територіальних громад та фінансуються відповідно до їх потреб, тому зростання ролі місцевої влади у фінансуванні фізичної культури та спорту є позитивною тенденцією. організація фізичного виховання відповідно до чисельності жителів, а також шкіл і професійно-технічного навчання. Такий підхід розширює сферу реалізації проектів у сільській місцевості. Водночас багато сфер обмежені необхідністю пріоритетності надходжень до бюджету та використання статей соціального страхування, тому економічно збільшити розміри цих коштів поки що неможливо.

Тому фінансово-економічна основа в кожному конкретному випадку є одним із головних елементів досягнення майбутніх і поточних цілей фізичної культури і спорту. Порядок накопичення фінансових активів та їх структура також залежать від того, до якого державного чи недержавного сектору належить суб'єкт правовідносин у спорті. Слід зазначити, що в подальшому буде налагоджено зв'язок з органами публічної адміністрації, оприлюднено послідовність та обсяги виділених коштів, а також гарантовано реалізацію принципів прозорості та ефективності державного фінансування.

2.3 Регіональні особливості та пріоритети розвитку сфери фізичної культури й спорту

Під галуззю законодавства розуміється єдина форма об'єднання рівнів різних галузей права під предметом правового механізму державного управління для комплексного управління різною стабільною сферою суспільних відносин. При цьому галузь права не має свого предмета і свого методу правового контролю. За основними показниками (методами і процедурами правового контролю) вони

підходять для тієї чи іншої основної сфери і керуються її загальними принципами, правилами та умовами [4,с. 24-25].

Прикладами комплексних галузей законодавства можуть служити страхове, морське, банківське, житлове право й деякі інші масиви законодавства, основний зміст яких становлять норми цивільного, адміністративного, фінансового, трудового права [13, с. 207].

Вивчаючи правову проблематику фізичної культури та спорту, не слід ігнорувати його місце в загальній правовій системі України.

Реформи децентралізації дозволяють місцевій владі ініціювати, планувати та розвивати сферу фізичної культури та спорту на своїй території, не чекаючи розпоряджень вищих органів влади. Сьогодні необхідно розуміти, що рівень розвитку фізичної культури і спорту, а також спортивної галузі є одним із критеріїв створення конкурентної переваги, яка відображає якість життя місцевого населення та сприяє розвитку. Розвиток людського потенціалу, встановлення регіональних і міжнародних зв'язків, мобілізація населення, створення позитивного соціального середовища та підтримка розвитку суміжних галузей. Крім того, створення та будівництво сучасних інфраструктурних об'єктів регіону створює мультиплікативний ефект інвестицій у розвиток додаткової інфраструктури (туристичної, фінансової, комунікаційної інфраструктури), що впливає на розвиток інвестиційного потенціалу регіону. збільшення кількості робочих місць та підприємницької діяльності.

Основним обов'язком регіонального управління сфери фізичної культури та спорту є ефективна реалізація державної політики та стратегії розвитку фізичної культури та спорту на даній території з урахуванням регіональних факторів і якостей та збалансування історичного досвіду та сучасних інноваційних тенденцій.

Для окреслення основних пріоритетів та визначення основних завдань а також уточнення повноважень і відповідальності щодо розвитку фізкультури і спорту, зокрема на регіональному рівні та рівні територіальних громад у 2022 році затверджено Урядову стратегію розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року [16]. Стратегія наголошує на необхідності створення ефективного

діалогу та об'єднання зусиль місцевої влади, бізнесу та громадянського суспільства для реалізації програм та активізації фізичної культури та спорту на регіональному та місцевому рівнях та інші суб'єктів, зацікавлених у фізичному, організаційному стані та якості інформаційного забезпечення. Важливо також створити ефективну та прозору систему моніторингу, яка дає змогу визначити, наскільки досягнута мета підвищення фізичної активності та які перешкоди залишаються.

У регіональному розрізі існують суттєві відмінності у розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні, які пов'язані насамперед з рівнем соціально-економічного розвитку, регіональними спортивними традиціями, роллю спорту в суспільстві.

Статистика свідчить, що карантинні заходи та обмеження, спричинені поширенням коронавірусу, внесли певні корективи у популяризацію рухової активності та спорту в цілому та на регіональному рівні. У 2022 році частка жителів, які займаються фізичною активністю та спортом, зменшилася на 6% внаслідок тимчасового закриття спортивних закладів, завершення карантинного режиму та переходу Міністерства на дистанційні умови праці, повномасштабним вторгненням. Крім того, через відсутність належної підтримки з боку держави та невирішеність податкових та інших економічних відносин багато фітнес-центрів припинили роботу, особливо в сільській місцевості та малих містах.

Завдяки впровадженню заходів з вакцинації з 2021 року ситуація почала певною мірою стабілізуватися. Проте наступну хвилю епідемії передбачити неможливо, частина суспільства не любить вакцинацію, а для невакцинованих громадян вводяться різні обмеження, що перешкоджає вільний розвиток фізичної культури та спорту.

За даними Міністерства молоді та спорту, загальна кількість усіх видів спортивного інвентарю в Україні на кінець 2022 року становила 95 876 одиниць.

Таблиця 2.6 - Рівень залучення населення до фізкультури і спорту у регіонах України

	Загальна чисельність постійного населення, осіб	Загальна кількість осіб, які займаються видами спорту
--	---	---

Регіон	2021	2022	2021	%	2022	%
Вінницька	1 536 964	1 520 629	24 541	1,60	23 122	1,52
Волинська	1 028 477	1 024 403	18 144	1,76	14 549	1,42
Дніпропетровська	3 170 913	3 135 527	156547	4,94	155 648	4,96
Донецька	1660 165	1 865 205	83 825	5,05	83 250	4,46
Житомирська	1 208 039	1 195 078	28 430	2,35	27 346	2,29
Закарпатська	1250 812	1 246 871	27 912	2,23	27 156	2,18
Запорізька	1685 105	1663 592	44 651	2,65	44 061	2,65
Івано-Франківська	1 364 807	1 357 580	21 974	1,61	22 818	1,68
Київська	1 776 130	1 782 567	49 080	2,76	48 404	2,72
Кіровоградська	925 646	912 467	22 546	2,44	21 778	2,39
Луганська	675 828	684 622	11 001	1,63	11 038	1,61
Львівська	2 302 618	2 4 77 527	72 463	2,61	73 421	2,86
Миколаївська	1 118 409	1 106 428	28 411	2,54	27 977	2,53
Одеська	2 365 644	2 355 534	63 926	2,70	61 946	2,63
Полтавська	1 378 129	1 362 293	21 802	1,58	20 928	1,54
Рівненська	1 151 644	1 146 864	21 289	1,85	20 247	1,77
Сумська	1 064 941	1 049 941	20 688	1,94	19 750	1,88
Тернопільська	1 034 932	1 026 646	17 103	1,65	16 595	1,62
Харківська	2 641 113	2 615 500	63 058	2,39	67 154	2,57
Херсонська	1 025 581	1 014 034	32 176	3,14	30 106	2,97
Хмельницька	1 250 767	1 239 478	26 063	2,08	25 724	2,08
Черкаська	1 187 464	1 173 264	21 222	1,79	21 200	1,81
Чернівецька	898 156	893 211	15 642	1,74	14 556	1,63
Чернігівська	981 659	966 737	26 998	2,75	28 053	2,90
м. Київ	2 925 978	2 918 956	50 989	1,74	56 623	1,94

Джерело [18]

Аналізуючи розподіл дитячих майданчиків по регіонах, можна зробити висновок про велику різницю в площі області за їх загальною кількістю. Цікаво також, що рівень володіння спортивним інвентарем пер кількість залучених до спорту та фізичної активності, на нашу думку, дуже низька, в середньому 65 осіб на кожну споруду. На рисунку 2.3 оприлюднено регіональний розподіл усіх спортивних місць у 2022 році.

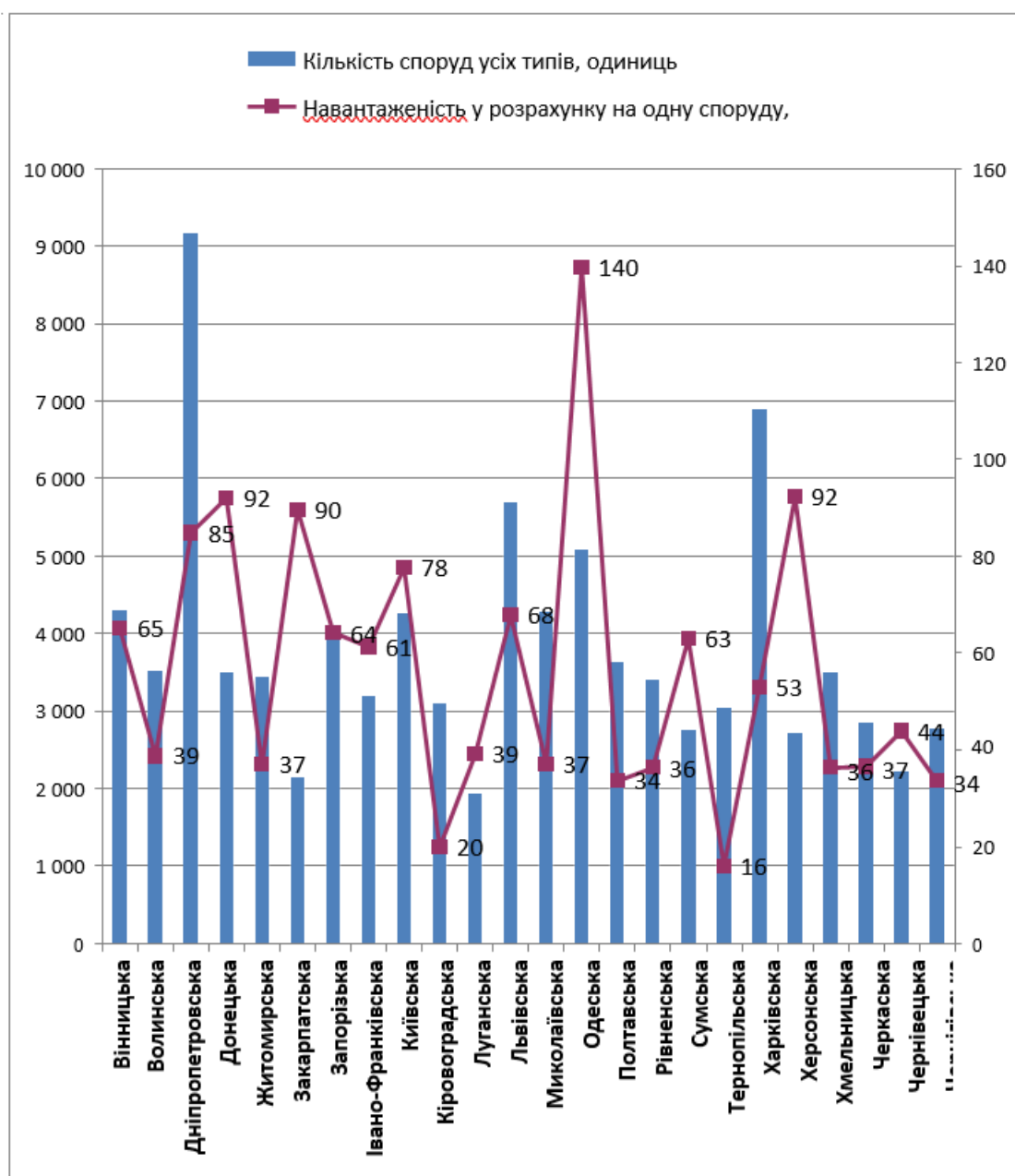

Рисунок 2.3 - Розподіл спортивних споруд та рівень їх завантаженості у регіонах України

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [18]

Наведені на рисунку дані показують, що інфраструктурне забезпечення у сфері фізичної культури та спорту є високим у регіонах України по відношенню до кількості залучених до спорту та фізичної активності на душу населення спортивних центрів. Найбільша кількість об'єктів спортивної інфраструктури зосереджена в Дніпропетровській (9175), Харківській (6896), Львівській (5692) та Одеській (5090)

областях. Регіонами з розвиненою інфраструктурою залишаються Луганська (1924), Закарпатська (2136) та Херсонська (2706) області. Цікаво, що в багатьох регіонах рівень використання майданчиків не відповідає потенціалу спортивної інфраструктури. У розрізі регіонів у 2021 році спостерігається різні структурні співвідношення основних джерел фінансування сфери фізкультури і спорту. У таблиці 2.7 наведені розміри та структура коштів на фізичну культуру і спорт по регіонах України.

Таблиця 2.7 - Фінансування фізкультури і спорту у регіонах України у 2021 році

Регіони	Використано коштів, усього	Приріст % до 2020	У тому числі, %		
			Державного бюджету	Місцевих бюджетів	Позабюджетних надходжень
Вінницька	350725,8	8,2	17,8	79,5	2,7
Волинська	251249,4	-2,4	11,6	86,8	1,6
Дніпропетровська	1287661,0	3,6	9,9	86,6	3,4
Донецька	1049843,0	46,8	13,6	80,9	5,5
Житомирська	277954,6	5,7	11,7	88,3	0,0
Закарпатська	208893,8	13,6	25,2	74,3	0,5
Запорізька	513985,6	53,7	21,7	72,5	5,8
Івано-Франківська	241168,4	30,9	15,4	84,5	0,1
Київська	402584,7	-0,1	1,9	98,1	0,0
Кіровоградська	50291,7	-74,3	6,8	91,5	1,7
Луганська	210880,2	2,3	27,3	71,2	1,5
Львівська	484435,3	1,4	17,4	78,2	4,4
Миколаївська	309851,2	9,0	6,9	91,1	2,0
Одеська	445701,3	17,9	8,2	84,9	6,8
Полтавська	346945,7	-2,7	8,3	90,7	1,1
Рівненська	347629,4	-19,7	26,7	66,8	6,5
Сумська	222292,6	6,9	9,5	88,6	1,9
Тернопільська	129677,1	-35,2	2,0	96,6	1,4
Харківська	772547,5	-9,1	9,6	89,5	0,8
Херсонська	238811,8	9,0	1,3	93,9	4,7
Хмельницька	186506,3	-3,3	26,6	62,9	10,5
Черкаська	194798,0	-29,5	11,6	86,9	1,6
Чернівецька	115247,8	6,4	2,1	96,3	1,6
Чернігівська	242876,2	14,1	19,4	76,9	3,7

Джерело: розраховано автором за даними [19]

Аналізуючи кількість грошей у сферу фізичної культури та спорту, можна зробити висновки щодо тенденцій у багатьох досліджуваних сферах регіонів України. У багатьох регіонах у 2021 році порівняно з попереднім періодом зменшилася кількість коштів на цьому напрямку. Більш ніж на 15 відсотків скоротилося фінансування наукових напрямків у Кіровоградській (-74), Тернопільській (-35,2), Черкаській (-29,5) та Рівненській областях. Фінансування також зросло в Донецьку (+46%), Запоріжжі (+53,7%), Івано-Франківську (+30%) та Чернігові (+14%). В інших регіонах зміна фінансування цього року незначна.

Найуспішніше в отриманні додаткових бюджетних коштів на розвиток фізичної культури та спорту виявилися Хмельницька, Запорізька, Рівненська, Одеська та Донецька області, де більше 5% надходжень із зовнішніх джерел.

На даний час ОТГ увійшла у прямі відносини між бюджетом та державним бюджетом, має право отримувати кошти з державного бюджету на створення спортивної інфраструктури згідно плану розвитку громади району чи господарства. Головним розпорядником коштів на субвенцію є міністерство молоді і спорту, що здійснює експертизу проектів розбудови спортивної інфраструктури у громадах та приймає рішення щодо цільового направлення такої субвенції та її відповідності затвердженим урядом критеріям.

Розглядаючи структуру фінансування, розвиток спорту в основному залежить від поточної гуманітарної політики та економічних можливостей регіону для її реалізації. У 2022 році рівень фінансової незалежності у фінансуванні спорту та спортивної галузі є найвищим у Києві, Тернопільській, Чернівецькій та Херсонській областях, а понад 90% бюджету спорту фінансують місцеві громадяни.

Проблеми у розвитку спортивної інфраструктури в регіонах включають в себе технічний стан спортивних споруд, обмежену різноманітність видів спорту, неефективне використання наявних ресурсів, несуттєві відповіді до соціальних потреб та сучасних спортивних тенденцій.

Однією з важливих функцій державного регулювання та соціальної політики є забезпечення рівних можливостей для громадян у доступі до необхідних послуг,

товарів та гарантування їхніх прав незалежно від місця проживання та інших факторів. З огляду на цей принцип, важливо оцінити наскільки громадяни України мають доступ до спортивних послуг, відповідної інфраструктури, спортивних закладів та інших ресурсів. Розрахунки показують, що навіть при зростанні ринку послуг у Україні та її регіонах, обсяги цих послуг на кількість населення залишаються низькими.

Головними напрямками регіональної (муніципальної, політики об'єднаних територіальних громад) у розвитку спортивно-оздоровчої діяльності повинні бути наступні:

- 1) Сприяти взаємодії між органами управління фізичною культурою і спортом та спортивними організаціями, включаючи громадські об'єднання.
- 2) Розвивати інфраструктуру для спортивних занять та забезпечити доступ громадян до неї, включаючи велодоріжки, стадіони, спортивні зали і басейни.
- 3) Застосовувати бюджетне фінансування для підтримки масового спорту, що може стимулювати привернення додаткових фінансових ресурсів в галузь.
- 4) Вирішувати питання щодо виділення земельних ділянок для будівництва спортивних об'єктів у місцях легкого доступу для громадян.
- 5) Організовувати масові змагання, впроваджувати нетрадиційні види спорту і активного відпочинку, а також активізувати роботу у сфері маркетингу спорту.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ

3.1. Механізми активізації державної політики у сфері фізичної культури й спорту в Україні

Визначення меж державної політики у сфері фізичної культури та спорту багато в чому залежить від типу соціальної політики в країні. У цьому питанні ми розглянули різні виміри та характеристики економічної та соціальної політики. Серед цих факторів у зв'язку з проблемами фізичного виховання і спорту найважливішими є економічні, організаційні та правові питання, які безпосередньо впливають на оголошені пріоритети та рівень суспільного розвитку, безпеку населення країни.

Загальне визначення державної соціальної політики - це система цілеспрямованих дій, визначених за допомогою економічних ресурсів, що призводить до певної форми організації та способу контролю суспільних коштів, що залежить від економічної системи, суспільства, соціальних засобів, економічної системи та інших цілей [20].

Найважливішим напрямком економічної політики в країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою є підтримка розвитку соціально відповідальних підприємств. Для залучення інвестиційних ресурсів у сферу соціальних послуг, у тому числі фізичної культури та спорту, є створення загальних умов їх використання, що викличе зацікавленість у спрямуванні капіталу в цей сектор [21, с. 305].

Основною умовою формування соціально відповідального сектору бізнесу, спрямованого на розвиток державного регулювання фізичної культури та спорту, має бути економічна зацікавленість суб'єктів господарювання у покращенні здоров'я працівників (і, як наслідок, збільшенні їх трудових ресурсів), зменшенні

кількості днів втрати часу та працездатності. Іншими словами, інвестиції комерційних підприємств у розвиток спортивної інфраструктури слід розглядати як інвестиції в людський капітал, найважливіший фактор економічної ефективності в умовах інформаційного суспільства. [22, с. 88].

Створення механізму ініціювання та зацікавленості всіх учасників суспільного процесу потребує налагодження взаємодії бізнес-сектору з некомерційними організаціями та владою, новими акторами суспільних відносин в Україні. У рамках створення соціально відповідального підприємницького сектору дуже важливим і невідкладним є вдосконалення правового середовища та економічних систем, які заохочують бізнес-підприємства здійснювати соціальні інвестиції (в даному випадку – створення своїх спортивно-розважальних зон). Механізм стимулювання повинен базуватися насамперед на зниженні оподаткованого прибутку підприємства шляхом пільгового оподаткування елементів соціальної інфраструктури та включення витрат на фізичне виховання працівників до собівартості реалізованої продукції.

Аналіз джерел фінансування у сфері фізичної культури та спорту в різних країнах показує, що у більшості з них розвинений спортивний сектор, є не лише вагомою соціально-економічною причиною для розвитку спорту, але це важливе джерело його фінансування через систему стипендій.

Враховуючи зазначений зарубіжний досвід, важливим завданням для уряду є зменшення бюджетного навантаження та активізація спортивного спонсорства в непрофесійному спорті. Перспектива фінансування такого виду спорту в Україні значною мірою залежить від правового механізму державного регулювання, особливо від вирішення податкових питань.

Останнім часом привертає увагу позитивна тенденція розвитку платних послуг для населення. В Україні стрімко розвивається мережа комерційних та оздоровчих видів спорту. Загалом необхідно розуміти, що приватний бізнес (особливо малі та середні підприємства) прагне до найкращого використання наявних ресурсів та високої відповідальності за функціонування майнового комплексу. Ми проаналізували фінансово-економічні результати господарювання

державних і приватних організацій у 2019-2021 роках, які загалом виявилися неефективними, менш прибутковими. Це підтверджує міжнародну тенденцію до зменшення ролі уряду в розвитку соціальної та інституційної інфраструктури видів фізичної культури та спорту з великогабаритним обладнанням, що є не дуже прийнятним для творчості та позбавлене управлінської легітимності. Тому влада створює умови для становлення приватного бізнесу та без значних фінансових витрат досягає двох цілей: з одного боку, економічне зростання та частина надходжень до бюджету, а з іншого боку, розвиток соціальних галузей: фізичної культури та спорту - з іншого боку [23].

У разі необхідності збільшення обсягу додаткових фінансових ресурсів у бюджеті шляхом залучення приватних інвесторів у сферу фізичної культури і спорту, виникає необхідність використання фінансово-економічних інструментів підтримки соціальної діяльності та інвестицій.

До них належать: державні інвестиції; бюджетні позики; бюджетна гарантія; інвестиційні податкові кредити; звільнення від сплати податків; гранти та субсидії. Котировані фонди описують фінансові інструменти, які десятиліттями успішно використовуються в міжнародній практиці. Включення їх до системи державного контролю сфери фізичної культури і спорту є важливою умовою підвищення ефективності його діяльності. Водночас недосконалість українського законодавства (нечітко розроблені критерії звільнення від оподаткування на державному рівні) не дозволяє українським підприємцям у повній мірі використовувати надані законом пільги [24].

Тому очевидно, що реформування системи регулювання стану фізичної культури і спорту в Україні супроводжуватиметься створенням інвестиційних податкових кредитів, які надаються у разі несвоєчасної сплати податків з певними обґрунтуваннями. У цьому випадку для реалізації важливих угод, особливо для соціально-економічного розвитку району, або для надання важливих послуг, особливо мешканцям шляхом покращення якості загальних та спеціальних інструментів державної фінансово-економічної політики, спрямованих на надання особливо важливих послуг населенню вдосконаленням загальних і специфічних

інструментів державної фінансово-економічної політики, спрямованих на позичена соціально-значущих галузей. Водночас податкова система має бути сумісною з економічною політикою, мати чітко визначені економічні цілі та підтримувати розвиток найважливіших галузей [25].

Для покращення системи державного регулювання в сфері фізичної культури та спорту необхідно вирішити наступні ключові завдання:

1. Збільшення інтересу різних груп громадян України до занять фізичною культурою та спортом шляхом:

- Адаптації юнацької фізичної культури до сучасних стандартів і вимог, спрямованої на перехід до ігрових видів спорту.

- Забезпечення доступності спортивних занять для різних категорій громадян, включаючи розробку та застосування системи пільгового та безкоштовного доступу до спортивних споруд для малозабезпечених груп населення (студенти, інваліди, літні люди та інші).

- Створення та розвиток системи волонтерів (добровільних помічників) в сфері масового спорту.

- Розробки та впровадження програми просування фізичної культури та спорту як частини здорового способу життя, включаючи соціальну рекламу, просування фізичної культури та здорового способу життя, спеціальні проекти для засобів масової інформації (трансляція спортивних змагань, свята відкриття спортивних центрів і т.д.), інформаційну підтримку в Інтернеті.

- Забезпечення високої якості спортивних послуг через впровадження системи сертифікації фізкультурно-спортивних організацій та центрів для занять спортом.

2) Розвиток інфраструктури масового спорту як у навчальних закладах, так і в місцях проживання, включаючи будівництво універсальних спортивних залів, плавальних басейнів, стадіонів і спортивних майданчиків у навчальних закладах, а також спортивних центрів, що перебувають у власності держави.

Фізична культура і спорт належать до категорії суспільних благ, які мають сприятливі зовнішні ефекти, і недопущення виключення громадян із споживання

цих благ є важливим. З одного боку, ці блага породжують позитивний вплив на суспільство, а з іншого боку, ринок цих послуг може виключити найменш забезпечених членів суспільства. Тому держава повинна бути гарантом забезпечення суспільства цими благами в межах соціально-значущих суспільних благ фізичної культури і спорту, і їх фінансування повинно здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету. У цьому контексті, ефективність функціонування фізичної культури і спорту, так само як і інших сфер соціальної сфери, напряду залежить від бюджетної політики держави.

Упродовж останніх років були внесені суттєві покращення у галузі реформування бюджетної системи. Основною метою цих реформ стало створення умов для максимально ефективного управління державними та муніципальними фінансами відповідно до пріоритетів державної політики. Одним із ключових аспектів цього реформування є зсув акценту у бюджетному процесі від "управління бюджетними ресурсами (витратами)" на "управління результатами". В рамках нової концепції "управління результатами" бюджет складається на основі цілей та запланованих результатів державної політики. Бюджетні асигнування тісно пов'язані із функціями (послугами, видами діяльності), і під час їх планування основний акцент робиться на обґрунтуванні кінцевих результатів в межах бюджетних програм [26].

Сучасна реформована модель організації бюджетного процесу базується на широко вживаній в світі концепції "бюджетування, орієнтованого на результати в рамках середньострокового фінансового планування". Ця концепція передбачає розподіл бюджетних ресурсів між адміністраторами бюджетних коштів і/або реалізацію бюджетних програм з урахуванням досягнення конкретних результатів, що відповідають середньостроковим пріоритетам соціально-економічної політики і в межах передбачених на довгострокову перспективу обсягів бюджетних ресурсів [27,с. 55].

Важливим напрямком у реформованій бюджетній системі є розширення використання програмно-цільових методів бюджетного планування і підвищення міжнародного престижу країни. Спорт вищих досягнень виконує важливі

"міждержавні" соціально-політичні функції і сприяє зміцненню взаєморозуміння між народами. Проведення Олімпійських ігор та великих міжнародних змагань є найпотужнішим інструментом формування позитивного іміджу країни. Крім того, такі заходи виступають презентацією країни та конкретного міста, включаючи привертання потенційних зарубіжних інвесторів. [27, с. 87].

Формування цивільного патріотизму й національної самосвідомості має ряд ключових якісних рис, які включають:

- Стійке відчуття приналежності до Батьківщини та спільноти з людьми, що проживають на рідній землі.
- Любов до своєї Батьківщини і виявлення цієї любові через конкретні дії та вчинки.
- Розвинене почуття гордості за свою Батьківщину, її народ та державні символи.
- Моральна відповідальність за долю Батьківщини, свого народу, а також за їхнє сучасне та майбутнє становище.
- Внутрішня готовність і конкретні дії щодо захисту Батьківщини, її інтересів та забезпечення безпеки у всіх сферах життя.
- Прихильність цінностям, позитивним традиціям, ідеалам своєї держави, свого народу та своєї професії.
- Внутрішня готовність і конкретні дії щодо збереження та підвищення слави своєї Батьківщини та виявлення честі та совісті громадянина та воїна Збройних Сил України.
- Стійке відчуття величі своєї Батьківщини.
- Гідний вияв своїх здібностей і можливостей як громадянина України у сфері фізичної культури та спорту, досягнення світових результатів на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу тощо.

3.2. Розробка стратегічних засад реформування сфери фізичної культури й спорту

Основними проблемами державного регулювання фізичною культурою і спортом на національному рівні є:

- втрати контролю над усією системою; недостатня ефективність механізму державного регулювання;
- недостатня прозорість системи пріоритезації;
- неформальні правові відносини між державними, приватними та громадськими установами для здійснення економічної діяльності.

Очевидно, що найважливішу роль у державному регулюванні фізичної культури і спорту має відігравати загальний принцип, тобто принцип управління ним як великою, складною, потужною системою. Аналіз української моделі показав, що вона не відповідає основним принципам системи, таким як єдність, комплексність і лідерство, синергія і готовність, структурність, баланс між центральним контролем і децентралізацією [29].

В Україні створено основу для розвитку спортивно-оздоровчої діяльності. Наразі діє Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, яка визначає цілі, стратегічні напрями та принципи розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Однак довгострокова документація не враховує поточні тенденції змін. Після пандемії коронавірусу, до покращення економіки країни, повномасштабна війна між Росією та Україною суттєво скоротила фінансування спорту та не досягла стратегічних цілей.

Основним стратегічним документом, який визначає ключові напрямки розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, є Стратегія розвитку. Мета цієї стратегії полягає в стимулюванні фізичної активності серед всіх громадян, і для досягнення цього, важливо сформулювати стратегічні напрямки, які будуть сприяти цій меті. Основними такими стратегічними векторами є:

1. Поширення фізичної активності та зменшення "сидячого" способу життя.
2. Створення сприятливого оточення, яке підтримує фізичну активність через розвиток доступної громадської інфраструктури та безпечних місць для фізичної активності.

3. Забезпечення рівних можливостей для фізичної активності незалежно від статі, віку, доходу, освіти, етнічної приналежності чи наявності інвалідності.
4. Усунення бар'єрів та сприяння фізичній активності.
5. Розробка інтегрованих, мультидисциплінарних та стійких підходів, базованих на партнерствах.
6. Адаптація програм фізичної активності до різних контекстів та потреб.
7. Використання доказових стратегій для підтримки фізичної активності та контролю її реалізації.

Ці стратегічні вектори спрямовані на стимулювання фізичної активності та покращення фізичного здоров'я усіх громадян, сприяючи загальному добробуту та здоров'ю суспільства.

Отже, реалізація стратегічно визначених векторів дасть змогу підвищити рухову активність, яка є однією з основних функцій людини. Це важлива основа для здорового життя. Його переваги для здоров'я включають зниження ризику серцево-судинних захворювань, високого кров'яного тиску, діабету та інших форм раку; відіграє важливу роль у лікуванні деяких хронічних захворювань.

Безперечно, фізична активність приносить значні користі для здоров'я, включаючи зменшення стресу, тривоги і депресії. Також існують докази, що регулярна фізична активність може впливати на затримку розвитку хвороби Альцгеймера та інших форм деменції.

Крім того, фізична активність є ключовим фактором у витратах енергії та підтриманні здорового вагового балансу.

Отже, основною метою Стратегії є формування в суспільстві культури здорового способу життя, збільшення кількості людей, які займаються регулярною фізичною активністю, створення умов для доступної та сучасної спортивно-оздоровчої інфраструктури, підготовки та участі національних збірних команд України у різних міжнародних спортивних змаганнях, включаючи Олімпійські та Паралімпійські ігри.

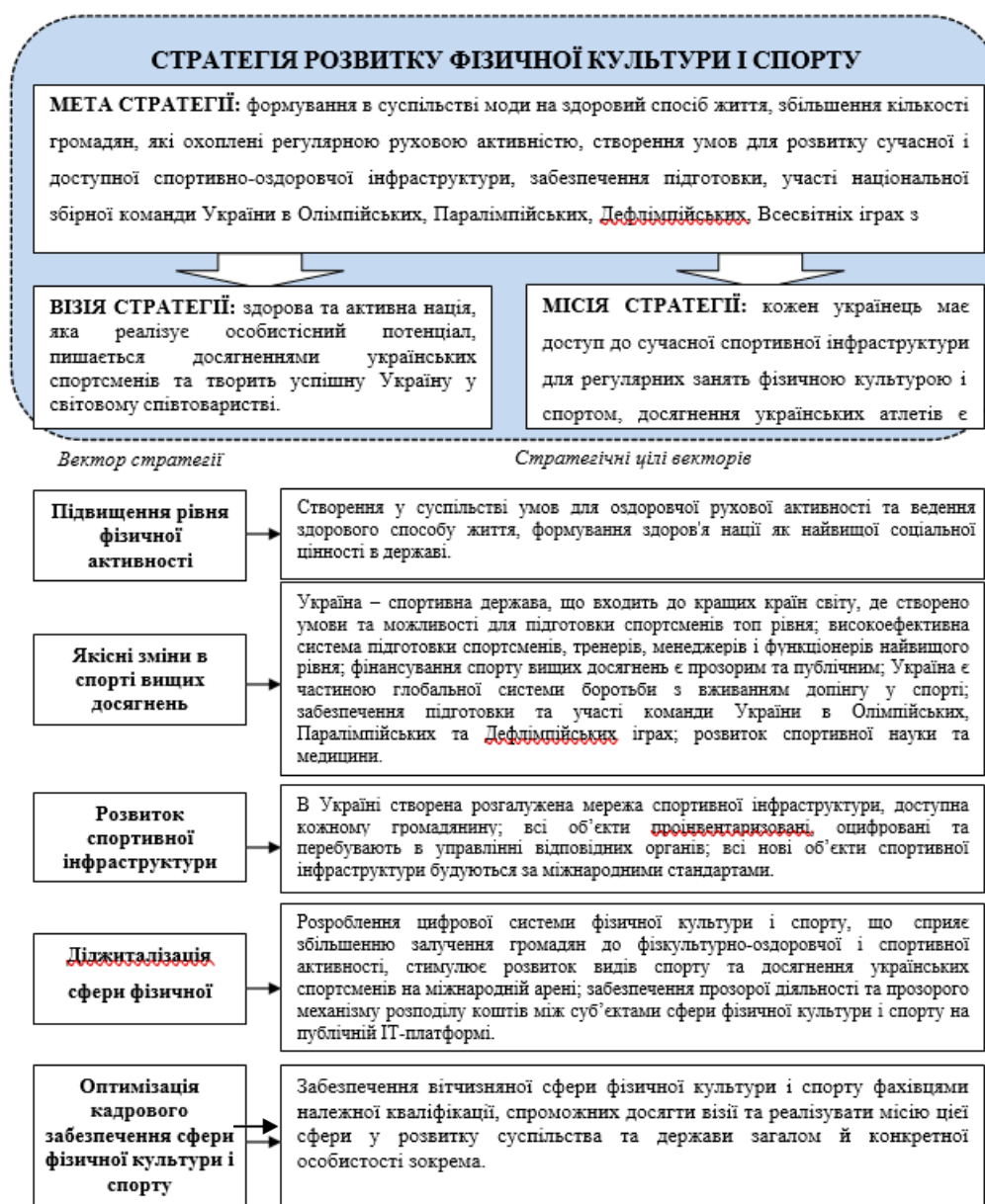

Рисунок 3.1 - Стратегія розвитку фізичної культури і спорту в Україні
Джерело: сформовано автором [30].

Загалом, визначено наступні напрями розвитку: підвищення рівня фізичної активності, покращення якості спорту вищих досягнень, розвиток спортивної інфраструктури, діджиталізація та оптимізація кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

Стратегію необхідно вдосконалити, щоб безпечно повернутися до рівня до COVID-19. Ця епідемія вражає в основному людей похилого віку, людей з обмеженими можливостями, сім'ї, які проживають у бідних районах, тих, хто не

займається спортом. Місцеві спортивні клуби, які під час першої заборони підтримували найбільш незахищені верстви суспільства, сьогодні відіграють важливу роль. Окрім відновлення віри людей у фізичну активність, необхідно зберігати та розвивати почуття спільності та солідарності, що створені під час пандемії.

Розглядаючи сучасний стан і можливості реалізації стратегічних напрямків, слід враховувати, що зараз розвиток спортивної інфраструктури не є найбільш доцільним. Внаслідок інтенсивних воєнних дій на значній території країни страждає не лише військова інфраструктура, але і спортивна. Тому фінансування реалізації цього вектора стає неефективним. Проте загальні стратегічні напрямки, визначені в Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, залишаються актуальними та прийнятними для сучасних умов.

Передбачається, що впровадження цих стратегічних напрямків згідно зі Стратегією розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року матиме позитивний вплив як на економіку країни, так і на суспільство в цілому (рис. 3.2).

Серед головних результатів впровадження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року відзначається досягнення координації між різними секторами соціально-економічної сфери. Також важливими досягненнями є створення умов для стимулювання населення та розвитку сучасної, якісної та доступної спортивної інфраструктури, що сприятиме підвищенню рівня фізичної та рухової активності громадян та досягненню найкращих результатів.

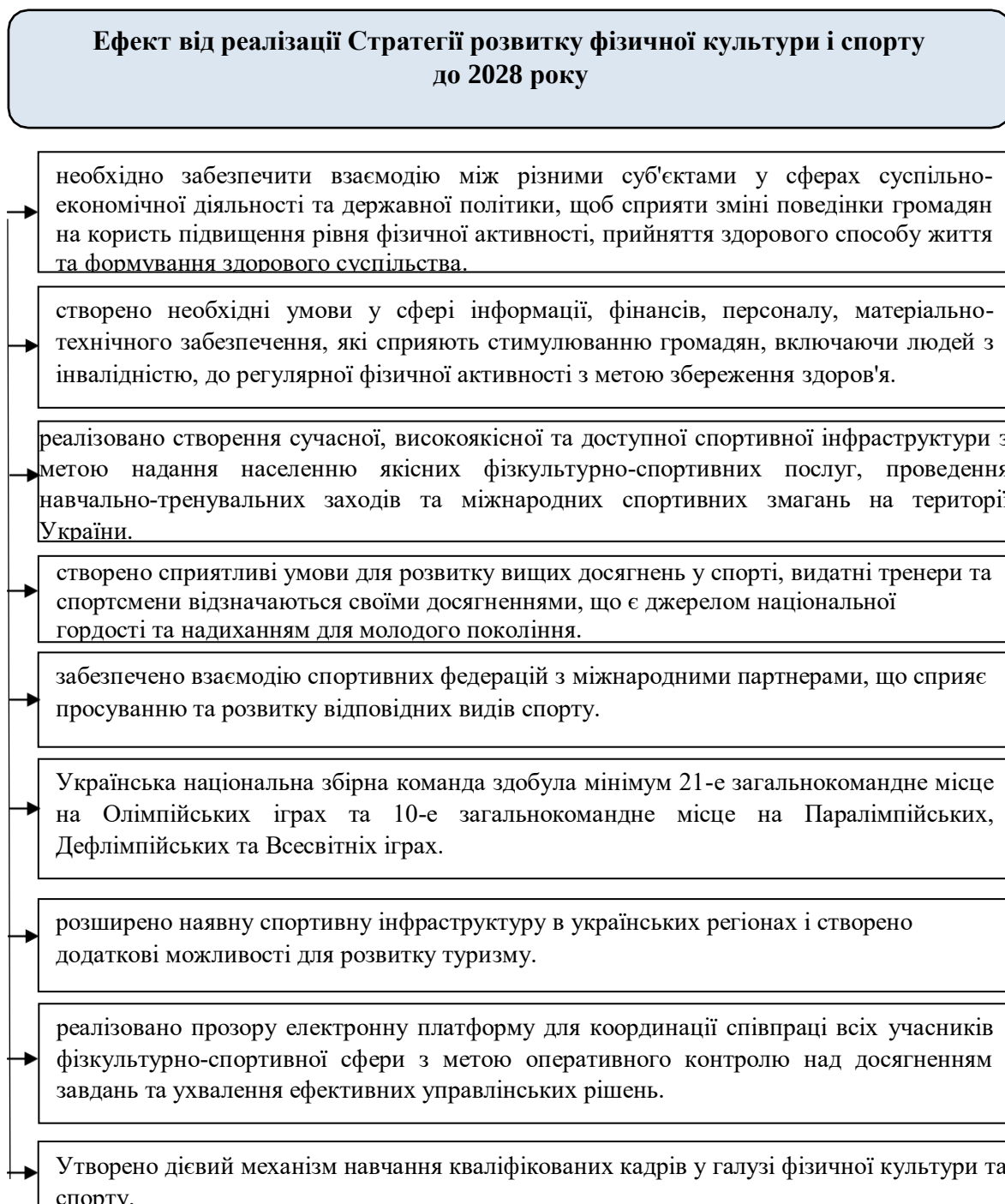

Рисунок 3.2 - Ефект від реалізації Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року

Джерело: згруповано автором [30]

Стахів І.М. підкреслює важливість принципів і засад державної політики у сфері спорту та оздоровлення при впровадженні Стратегії (див. рис. 3.3).

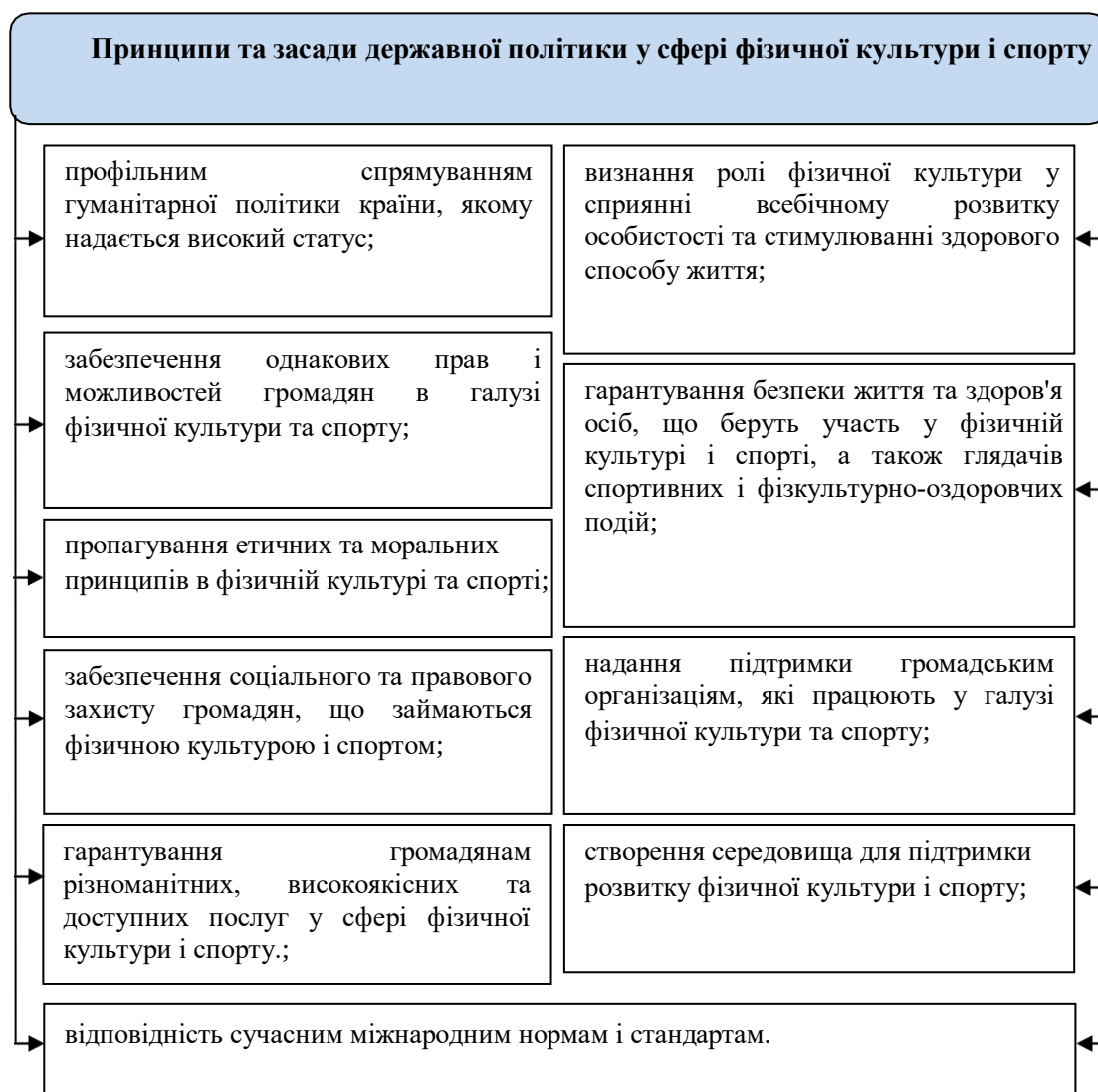

Рисунок 3.3 - Концептуальні основи державної політики у спортивно-оздоровчійсфері

Джерело: [31].

Окрім створення середовища для розвитку сфери фізичної культури і спорту, важливо враховувати такі основні принципи, як забезпечення рівних прав і можливостей громадян, формування морально-етичних цінностей та створення середовища для соціально-правового захисту громадян, гарантії якості та відповідності міжнародним стандартам.

Леонов Ю.В. наголошує, що сталий розвиток ринкової економіки має певні соціальні бар'єри, спрямовані на підвищення якості життя людей та виховання особистості, яка шляхом створення потреб поєднує в собі духовні якості,

моральність і фізичну досконалість, тобто здорове життя. Тому організація, управління та фінансова діяльність організацій сфери фізичної культури та спорту повинні бути спрямовані на задоволення зростаючої потреби населення у високоякісних спортивних та оздоровчих послугах, які сприятимуть розвитку та створенню людського потенціалу [32]. Концептуальна модель забезпечення стратегічного розвитку спортивно-оздоровчої діяльності запропонована Леоновим Я.В. наведено на рисунку 3.4.

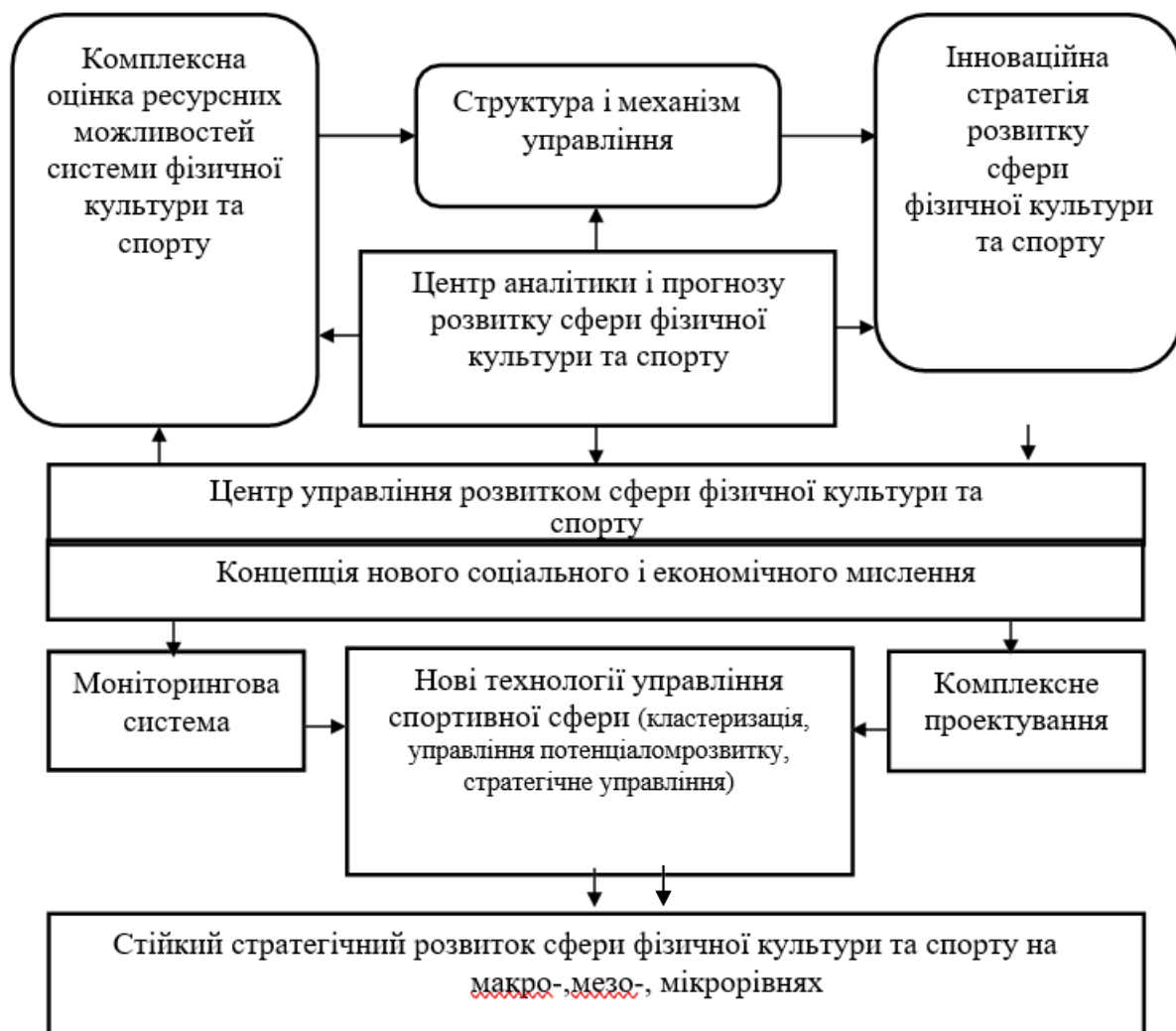

Рисунок 3.4 - Концептуальна модель забезпечення стратегічного розвитку спортивно-оздоровчої діяльності

Джерело: [32].

Подана концептуальна модель для забезпечення стратегічного розвитку у сфері спортивно-оздоровчої діяльності ґрунтується на сучасних методах управління, таких як кластеризація, управління потенціалом розвитку та стратегічне управління. Вона включає в себе спеціалізований центр управління, який дозволяє проводити комплексний аналіз ресурсів у галузі спортивно-оздоровчої діяльності та розробляти інноваційну стратегію для подальшого розвитку цієї галузі.

Створення певних умов для діяльності організацій у сфері фізичної культури і спорту в Україні є основною метою державної політики розвитку спортивної галузі, спрямованої на розвиток соціально-економічного та людського суспільства [32].

Отже, при розгляді спортивно-оздоровчої сфери України слід враховувати, що вона складається з різних функціональних секторів, кожен із яких вимагає розробки власної "стратегічної платформи". Ця платформа міститиме механізми для розвитку, функціонування, управління, ресурсного забезпечення та інформаційної підтримки кожного сектору. Оскільки кожен сектор має свої специфічні особливості, цільовий спрямованість, потреби та особливості розвитку, ми вважаємо за доцільне визначити та розробити окремі стратегії для кожного з них. Цей підхід дозволить ефективно управляти ресурсами, створювати механізми державної підтримки для кожного сектору і розробляти системи оцінки їх розвитку.

Необхідно відзначити, що Стратегія розвитку спортивно-оздоровчої діяльності повинна ґрунтуватися на концепції покращення здоров'я та добробуту суспільства, а саме:

- Створення більших можливостей для громадян бути активними, заохочуючи способи, які легко інтегруються в повсякденне життя та відповідають індивідуальним потребам, обставинам і інтересам.
- Усунення бар'єрів, з якими стикаються люди на шляху до активності, та стимулювання людей розуміти, як подолати ці обмеження.
- Розширення співпраці між галузями на національному, регіональному та громадському рівнях для поширення фізичної активності на всі сфери життя.

- Створення сприятливого середовища, в якому фізична активність стає нормою.
- Поширення передових практик та нових моделей участі, які мотивують більше людей до активності.
- Залучення громади до планування, контролю та управління спортивними та рекреаційними спорудами.
- Проведення спортивних заходів та будівництво спортивних споруд з урахуванням мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище.
- Підтримка спільного використання шкільних та інших державних спортивних споруд місцевими громадами.
- Створення спортивних споруд у парках, велосипедних доріжках та зон для активного відпочинку.
- Визнання важливості партнерства та інтеграції.
- Забезпечення інклюзивності та створення спільних просторів і місць для всіх.

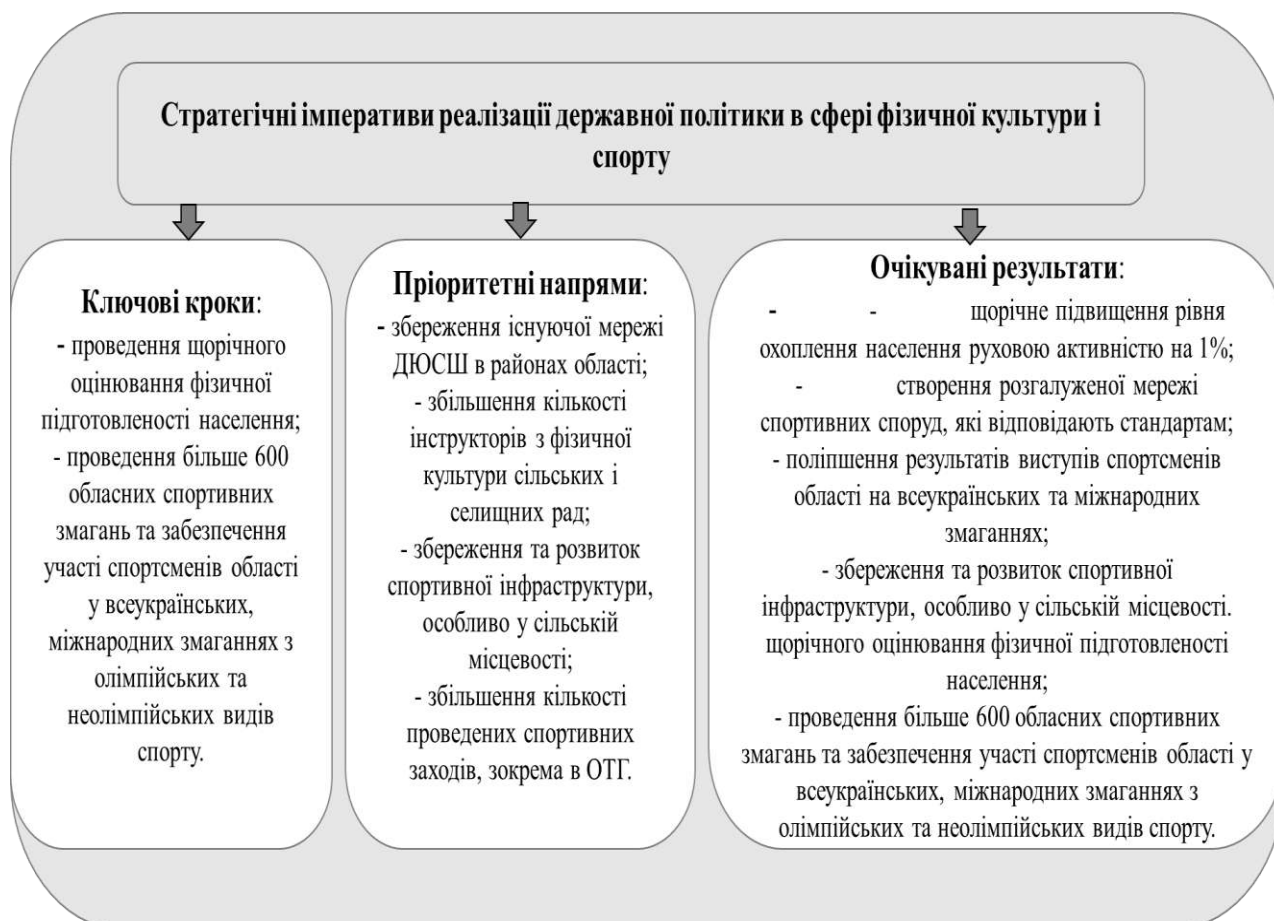

Рисунок 3.5 - Стратегічні імперативи реалізації державної політики в сфері фізичної культури і спорту на регіональному рівні

Джерело: побудовано на підставі [11]

Таким чином, концептуальна модель стратегічного розвитку у сфері фізичної культури і спорту базується на новітніх технологіях управління в спорті (кластери, управління можливостями розвитку, стратегічний менеджмент) і має ефективний центр управління, що дає можливість комплексної оцінки, дослідити ресурсний потенціал систем фізичної культури та спорту та розробити інноваційні стратегії.

3.3. Удосконалення та розвиток системи державної політики у сфері фізичної культури й спорту

Сьогодні головним завданням української спортивної індустрії є створення якісної системи державного контролю та програм взаємовідносин у цій галузі, відповідних умовам сучасного українського ринку.

Результатом перехідного періоду сфери фізичної культури і спорту є статuti, специфічна структура спортивної галузі, нерозвинена організація дисципліни і правові умови, нова судова практика і діяльність правоохоронних органів, фізично-спортивний сектор, недостатньо розвинений документообіг та контракти, українська організація, правові стандарти та методи, що не відповідають міжнародним реаліям.

Створення нової системи державного контролю та вирішення зазначених проблем на державному рівні здійснюється поетапно і не завжди відповідає реальним потребам галузі.

Ситуація ускладнюється тим, що неможливо створити якісну систему управління без детальної та всебічної координації взаємовідносин між державною організацією, яка займається спортом, і спортивними та спорідненими організаціями на регіональному рівні. Координація повинна включати розподіл повноважень, процедури взаємовідносин з регіональними організаціями,

державними установами, міністерствами, спеціалізованими організаціями та відомчу координацію [33, с. 67].

Проведене дослідження свідчить про те, що правова база, на якій ґрунтується державна політика у галузі фізичної культури та спорту, не відповідає поточним соціально-економічним реформам і не гарантує кожному громадянину України конституційне право на зайняття фізичною культурою та спортом. Головною причиною цього є відсутність надійних механізмів для виконання прийнятих законів.

Законодавство має передбачати створення сприятливих умов, особливо для організацій, які реалізують програми розвитку фізичної культури та спорту серед дітей, інвалідів, сиріт, сприяючи формуванню здорового способу життя. Також воно повинно сприяти спонсорам та інвесторам, які вкладають свої ресурси в підготовку спортивного резерву та національних команд України для участі в Олімпійських та Параолімпійських іграх [34].

З огляду на те, що Україна перебуває у стані війни, слід посилити незалежні заходи щодо їх реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Зокрема, враховуючи досвід війни та військових конфліктів, слід приділяти більше уваги напрямам спорту та спортивної реабілітації постраждалих від війни, розвитку спорту та спорту в безпеці та обороні України, фізичній реабілітації, та охороні здоров'я.

На жаль, військові дії ще тривають. У зв'язку з цим відсутні наукові дослідження щодо розвитку фізичної культури та спорту під час бойових дій та післявоєнного періоду. Потрібна достатня теоретична база для започаткування нових наукових досліджень у цьому напрямку.

Згідно із звітом Міністерства молоді та спорту України, на 6 травня 2022 року внаслідок обстрілів російськими окупантами пошкоджена спортивна та молодіжна інфраструктура в деяких регіонах України, а саме:

- Руйнуванням зазнали 12 спортивних об'єктів і 1 молодіжний об'єкт.
- Пошкоджено 41 спортивний та 17 молодіжних об'єктів.

Характер завданих збитків різний і варіюється від вибитих вікон та пошкоджених дахів до знищених чи суттєво пошкоджених будівель і майна.

Найбільше об'єктів спортивної та молодіжної інфраструктури зазнали руйнувань на територіях Донецької, Луганської, Харківської та Київської областей. Також пошкодження відчували цивільні спортивні об'єкти у Чернігівській, Житомирській та Херсонській областях та в місті Києві. Необхідно відзначити, що список зруйнованих або пошкоджених об'єктів спортивної та молодіжної інфраструктури є неповним через те, що частина територій зазначених областей знаходиться під тимчасовою окупацією армії Російської Федерації, і триває розмінування на окремих територіях Київської та Чернігівської областей [35].

На нашу думку, стратегію розвитку спорту в Україні після війни слід створювати на основі сучасних фактів і прогнозів. Спорт нерозривно пов'язаний з економічною ситуацією в країні, соціальним становищем громадян і надією на майбутнє. Водночас спорт вважається важливим інструментом виховання нового покоління та формування національного духу.

Очевидно, що стратегія розвитку фізичної культури і спорту в післявоєнний період потребуватиме серйозного перегляду. У цьому контексті важливо згадати процес створення стратегії щодо стану економіки, стану інфраструктури та потреб населення.

Всі ці чинники, а також новітні тенденції у розвитку сфери спорту і оздоровлення повинні бути враховані під час формування нової стратегії розвитку спорту в післявоєнний період та при створенні моделей її впровадження в нових соціально-економічних умовах.

Елементами цієї загальної стратегії розвитку спорту є місія, цілі, стратегії та розроблені на їх основі стратегічні плани.

Розглядаючи галузь спорту і оздоровлення в Україні, слід виділити різні функціональні сектори, кожен з яких вимагає створення так званого "стратегічного набору", який включає в себе механізми розвитку, функціонування, управління, а також ресурсне та інформаційне забезпечення.

Слід зазначити, що в сучасній ситуації в багатьох країнах спорт відіграє важливу економічну роль, а також соціальна діяльність, освіта та охорона здоров'я. У національних системах менеджменту як найважливіші показники розвитку спортивної діяльності та здоров'я часто використовують індикатори спортивної успішності та кількісні показники, що визначають рівень залученості до того чи іншого виду спорту та фізичної активності певної групи людей.

На нашу думку, посилення стимулів у зв'язку з ринковими відносинами, а також забезпечення належного контролю за використанням ресурсів. продуктивність окремого сектора може бути пов'язана з економічними та іншими показниками. Такий метод дозволить більш ефективно розподіляти кошти та реалістично оцінювати управління тією чи іншою галуззю чи функціональною сферою управління.

В Україні можна говорити про чіткий початок розвитку цього вектору, тобто спорту військового призначення.

Потребують доопрацювання механізми упровадження військово-орієнтованих видів спорту. Необхідно донести до громадськості військово-орієнтовані види спорту, забезпечити нормальну роботу та розвиток підприємств, які займаються цим видом діяльності, створити відповідні комітети та вдосконалити правила та систему організації змагань.

На нашу думку, розвиток військово-орієнтованого спорту та інституту спортивної допризовної підготовки повинен стати одним із компонентів державної стратегії розвитку спорту в країні. Це сприятиме вирішенню ряду завдань, включаючи:

1) Виховні: Залучення молоді до військово-спортивних ігор сприятиме формуванню командного духу, розвитку комунікативних навичок та задоволенню потреб у належності. Водночас це може відволікти їх від асоціального поведіння та шкідливих звичок.

2) Навчальні: В ході військово-спортивних ігор краще засвоюється навчальний матеріал, зокрема з предметів, які стосуються географії, історії, краєзнавства та фізики.

3) Військово-прикладні: Залучення підготовлених юнаків до збройних сил полегшує їхню подальшу військову навчання.

4) Практичні: Військово-спортивні ігри допомагають набути навичок, які корисні не лише у ситуаціях, коли загрожує небезпека для життя та здоров'я, але й в робочих обставинах, незалежно від обраної професії.

Популяризація військово-орієнтованих видів спорту може бути реалізована шляхом залучення молоді у закладах середньої та вищої освіти та організації різноманітних подій, таких як змагання та чемпіонати. На додаток до масових занять спортом, ми також рекомендуємо популяризувати військово-спортивні ігри серед молоді та створювати відповідну інфраструктуру в регіонах. Розвиток цього напрямку може бути здійснений на різних рівнях:

1. Державний рівень: Включає в себе встановлення норм, стандартів, правил та загальних програм допризовної підготовки молоді у навчальних закладах, формування федерацій військово-орієнтованого спорту та медіа-підтримку через соціальну рекламу.

2. Регіональний рівень: Включає в себе створення умов для розвитку військово-орієнтованого спорту для різних вікових груп на регіональному рівні, проведення місцевих змагань та надання інформаційної підтримки.

3. Мікрорівень: Сприяє розвитку клубів, секцій та гуртків військово-орієнтованого спорту для більш індивідуальних і місцевих потреб.

Схематично, стратегічна модель розвитку військово-орієнтованого спорту наведена на рисунку 3.6.

Запропонована модель створення та реалізації даного напрямку може бути реалізована як можливість реалізації в додаткових освітніх програмах та створенні відповідних клубів, а згодом, на основі прикладів з інших видів спорту, можливе створення організованих систем (структур) та установ.

Рисунок 3.6 - Модель формування і розвитку військово-орієнтованого спорту у контексті розвитку фізичної культури та спорту

Джерело: сформовано автором на основі [16].

Важливою тенденцією розвитку фізичної культури та спорту в післявоєнний період є розвиток внутрішнього спортивного туризму, оздоровчо-спортивного напрямку. Стратегічна необхідність розвитку цієї території зумовлена можливим збільшенням кількості осіб (у тому числі військовослужбовців), які потребують фізичної та психологічної реабілітації в рамках бойових дій. Зберігаючи існуючі рекреаційні ресурси та санаторно-курортні заклади західної та південної частин

України, можна створити на їх базі умови для фізичної та психологічної реабілітації.

В умовах післявоєнної державної допомоги та розробки відповідних програм, розвиток цього напрямку може бути одним із напрямків залучення іноземних інвестицій та коштів донорів, які будуть у бізнесі (відновлення морально-етичного стану), психічний та фізичний стан ветеранів та цивільного населення, які постраждали внаслідок війни), економічний ефект за рахунок розвитку туристичної, санаторно-курортної та рекреаційної інфраструктури, збільшення зайнятості, податкові надходження до місцевого бюджету.

З метою здійснення вищезазначених напрямків державної політики у галузі фізичної культури і спорту передбачені ряд заходів державної підтримки для розвитку цієї сфери, включаючи такі:

1) Річне фінансування заходів у сфері фізичної культури і спорту, включаючи підготовку спортсменів для участі в Олімпійських іграх та інших міжнародних змаганнях за рахунок державного бюджету.

2) Створення умов для використання фінансових, матеріально-технічних і інформаційних ресурсів держави фізкультурно-спортивними організаціями та підприємствами спортивної промисловості.

3) Збереження та розвиток фізкультурно-оздоровчих, спортивних і спортивно-технічних споруд, які перебувають у власності держави.

4) Будівництво і обслуговування спортивних споруд у місцях проживання громадян та створення на їх основі фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг.

5) Збільшення кількості дитячо-юнацьких спортивних шкіл, клубів та спортивно-оздоровчих таборів, і поліпшення їх матеріально-технічної бази.

6) Створення умов для широкого використання фізичної культури і спорту для підтримання здоров'я матерів та дітей.

7) Організація фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів для дівчат і жінок, враховуючи їхню специфіку та відповідні науково-методичні рекомендації.

8) Обов'язкова сертифікація спортивних товарів і обладнання.

9) Підтримка зовнішньоекономічних зв'язків фізкультурно-спортивних організацій.

У цілому, в сучасний час ситуація в області державного регулювання фізичною культурою та спортом в Україні характеризується наступними основними рисами:

1. В Україні дотепер існує роз'єднана структура управління фізичною культурою і спортом, яка включає два головні елементи: державні та громадські органи управління. Це визначається специфікою фізичної культури і спорту як галузі соціальної сфери, але також зумовлено історичними традиціями розвитку цієї галузі в Україні. Проте, збереження державного органу управління повинно супроводжуватися чіткою регламентацією його функціональних повноважень.

2. Відсутність узгодженої політики у галузі фізичної культури і спорту між державним органом управління, Національним олімпійським комітетом та окремими федераціями з окремих видів спорту призводить до зниження ефективності в реалізації завдань соціальної політики в цій сфері.

3. На сучасному етапі існує недостатньої координації між усіма організаціями, що беруть участь у розвитку фізичної культури і спорту, але не включені безпосередньо у галузеве управління, такими як органи освіти, охорони здоров'я, культури та інші державні та недержавні організації.

4. Роль спортивних федерацій за окремими видами спорту у загальній структурі управління сферою фізичної культури і спорту в Україні залишається неоднозначною. Усі спортивні федерації є громадськими організаціями, які не мають природного підпорядкування державі та не мають чіткої координації у своїй діяльності. Відсутність концепцій розвитку окремих видів спорту призводить до зниження ефективності роботи цих організацій.

Рекомендовано розробити сучасну вітчизняну політику фінансової підтримки фізичного виховання. Спорт, який передбачає активну підтримку компаній, які інвестують у навчання та всі галузі спорту та культури або створюють умови для підвищення соціальної ролі спорту та культури. При цьому неодноразово наголошується, що пропозиції щодо концепції нових облігацій мають бути

легалізовані, що дасть змогу розширити обсяг форм і методів фінансового забезпечення системи.

Тому було розглянуто сучасний стан спортивно-оздоровчої діяльності в Україні, проблеми та обмеження, зумовлені військовими діями, а також очікувані потреби через післявоєнні характеристики та напрями вдосконалення поточної стратегії. рахунок. Рекомендується організувати розвиток спорту та ігор в Україні, а саме: розвиток спортивно-оздоровчої діяльності та секторів, що дозволить розробити конкретні цілі, стратегії їх успіху та найкращий приклад для кожного сектору. забезпечення ресурсами, вдосконалення існуючих векторів розвитку та спортивного, оздоровчого, реабілітаційного туризму, розвитку спорту військового призначення та задовольнить потребу зміцнення кадрового потенціалу України в середовищі загроз.

ВИСНОВКИ

Отримані результати дослідження підтверджують загальну методологію, на якій воно базується, і досягнені цілі та завдання дослідження дозволяють зробити такі висновки у кваліфікаційній роботі:

1. В рамках дослідження було проведено аналіз принципів та суті державної політики у галузі фізичної культури та спорту. Було теоретично обґрунтовано та сформульовано положення, що стосуються віднесення послуг у галузі фізичної культури та спорту до категорії змішаних суспільних благ. Також була обґрунтована необхідність бюджетного фінансування цих послуг. Досліджено роль державної політики у галузі фізичної культури та спорту як складової сфери послуг, яка передбачає комплексний підхід до визначення та вирішення соціально-демографічних, соціально-політичних і соціально-економічних завдань у розвитку суспільства загалом, а також до фізичного та емоційного покращення кожного громадянина.

2. Здійснено дослідження формування підходів до розвитку сфери фізичної культури та спорту в іноземних країнах виявило, що незважаючи на певні різниці у національних особливостях цього процесу, існує загальний набір форм, якими держава втручається у цю сферу. Вибір конкретної форми втручання визначається в першу чергу цілями, які ставить перед собою держава та суспільство в галузі спорту.

Було встановлено, що на сучасному етапі основні форми державного втручання в галузь спорту включають:

- Прийняття законодавчих актів у сфері спорту на рівні держави та регіонів.
- Участь держави, регіональних і місцевих органів влади у розвитку спорту, включаючи фінансування, підготовку висококваліфікованих спортсменів і спортивного резерву, будівництво спортивних споруд і т. д.

Важливим аспектом є той факт, що розвиток спорту на вищому рівні визначається національними державними або громадськими спортивними організаціями. Розвиток масового спорту, зазвичай, є функцією держави, яка

виконує це завдання через регіональні і місцеві органи влади, а також спортивні організації та установи на відповідному рівні.

У професійному спорті значна роль відводиться приватним комерційним структурам, які зазвичай створюються для окремих видів спорту. При цьому держава надає значну фінансову підтримку галузі спорту в більшості країн, незалежно від взаємодії між державою та спортивним рухом.

3. Була проведена оцінка фінансового механізму державного регулювання сфери фізичної культури та спорту в сучасній Україні. Як результат, були виявлені основні проблеми у її функціонуванні, такі як втрата цілісності системи регулювання, відсутність сучасного фінансового механізму державного контролю через неясну систему пріоритетів та розвиток правової системи взаємин між державою, приватним сектором та громадськими структурами, яка перебуває на стадії становлення.

В цьому контексті було визнано, що важливим кроком у вдосконаленні фінансового механізму є впровадження нових складових у практику конкурсного розподілу фінансових ресурсів з бюджетів різних рівнів з метою підтримки розвитку фізичної культури та спорту.

4. Запропоновані способи модернізації забезпечення стратегічного розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах сучасності. Виділено, що сфера фізичної культури і спорту, як унікальний та важливий компонент стратегічного розвитку національної соціально-економічної системи, потребує створення стратегічно орієнтованих підсистем, які, взаємодіючи разом, гарантують її життєздатність у довгостроковій перспективі. Визначено загальні риси цих підсистем забезпечення стратегічного управління фізичною культурою і спортом, такі як безперервність, комплексність та системність. Проведено аналіз поточного стану і основних завдань модернізації цих підсистем в контексті потреб розвитку галузі в післявоєнний період. Окреслено можливості залучення приватного бізнесу і міжнародних донорів у цей процес. Виділено важливу роль цифрових технологій як визначального фактора та тенденції у розвитку спортивної сфери.

5. Підтверджено необхідність удосконалення Стратегії розвитку фізичної культури і спорту, яка повинна бути заснована на концепції спрямованої на покращення здоров'я та добробуту суспільства. Ця стратегія має враховувати такі аспекти:

- Створення більш широких можливостей для громадян активно вживати фізичну активність в повсякденному житті, враховуючи індивідуальні потреби, ситуації та інтереси.

- Подолання бар'єрів, які заважають людям бути активними, і стимулювання розуміння, як ці бар'єри можна подолати.

- Розширення міжгалузевого співробітництва на національному, регіональному і громадському рівнях для сприяння фізичній активності на всіх рівнях.

- Створення сприятливого середовища, в якому фізична активність стає нормою.

- Поширення передових практик і нових моделей участі, які залучають більше людей.

- Залучення громади до планування, контролю і управління спортивними та рекреаційними спорудами.

- Проведення спортивних заходів і будівництво спортивних споруд з метою мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище тощо.

6. На основі структурно-функціонального аналізу розроблено стратегічні принципи реформування сфери фізичної культури та спорту, а також сформульовано основні методологічні принципи підвищення державної політики у цій галузі. В цьому контексті запропоновано комплекс нормативно-правових регуляторів для суб'єктів господарювання в галузі фізичної культури та спорту, які враховують сучасні тенденції лібералізації економіки та соціальної сфери. Головною метою цих регуляторів є розширення співпраці між комерційними і некомерційними суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності та одночасне посилення державного регулювання з метою поліпшення якості фізкультурно-спортивних послуг для населення та розвитку спорту вищих досягнень. Це

передбачає розширення прав і відповідальності всіх суб'єктів фізкультурно-спортивного руху, орієнтованих на кінцеві результати діяльності.

7. Визначені напрями для покращення та розвитку системи державного регулювання у галузі фізичної культури та спорту в Україні, що включають в себе впровадження системи збалансованих показників. Ця система має оптимізувати як функціонування системи державного регулювання, так і фінансування фізичної культури та спорту. Згідно з методичними принципами "системи збалансованих показників", визнано, що функції системи регулювання фізичною культурою та спортом повинні бути чітко розподілені між її конкретними елементами, і кожний елемент повинен мати точно визначені та обмежені функції, спрямовані на досягнення локальних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стахів І. Класифікація спортивно-оздоровчих послуг в ринкових умовах. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Віт. 33. Ч. 2. С. 107- 110
2. Законодавча база фізичної культури та спорту в Україні. URL: http://www.noc-ukr.org/ua/officialdocuments/nok_law.html (дата звернення 10.10.2023 р.)
3. Леонова Ю. О., Бондар А. С. Управління ринком спортивно-оздоровчих послуг: проблеми та особливості. *Інфраструктура ринку*. 2022. №43. С. 189–195. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/43_2022_ukr/36.pdf (дата звернення 10.04.2022 року)
4. Винник Н. М. Сутність і зміст поняття спортивно-оздоровчої діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. Vol. 42. Is. 87. P. 45–49.
5. Гасюк І.Л. Фізична культура в освітній сфері: перспективні шляхи державного стимулювання розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 12. С. 95-99.
6. Петришин Д.. Фінансово-економічна підтримка сфери фізичної культури та спорту. *Sport Science of Ukraine*. 2015. №2 (66). С.60-64
7. Щупаківський Р. В. Сучасні виклики глобалізації та актуальність їх державного регулювання в системі забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. *Економіка і суспільство*. 2021. Випуск 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-97>
8. Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні: монографія. НУЦЗУ, 2022. 313 с.
9. Вавренюк С. А. Закордонний досвід державного управління розвитком фізичної культури і спорту. *Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць*. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ Магістр ,2014. Вип. 4 (47). С. 163–167.
10. Вавренюк С. А. Структурно-функціональна модель системи

державного управління розвитком фізичної культури і спорту в Україні. Інвестиції: практика та досвід. № 21, 2014. С. 154-158.

11. Romanenko S. S. Trends and prospects for transforming civil society in Ukraine: socio-cultural aspect. *Comprehension of the formation of the world in different philosophical approaches* : collective monograph / Z. M. Atamaniuk, Ye. R. Borinshtein, Yu. A. Dobrolyubska, V. V. Okorokova, etc. Lviv-Toruń : Liha- Pres, 2021. С.124-147.

12. Конох А.П. Принципи відбору змісту професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. 2006. № 8. С. 45-49.

13. Loy J. Sport, Culture and Society: a Reader for the Sociology of Sport / J. Loy, G. Kenyon and B. McPherson. Philadelphia, 1981. 318 p.

14. Абашкіна, Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині. Вища школа, 1998. 207 с.

15. Імас Є.В.. Мічуда Ю.П. Економічні проблеми розвитку сфери фізичної культури і спорту в перехідних суспільних системах. *Економіка і держава*. 2006. - № 2. С. 40- 43.

16. Romanenko S. The problem of individual's biosocial integrity as an objects of philosophical study. *Philosophical and methodological challenges of the study of modern society*: collective monograph / T. V. Andrushchenko, Z. M. Atamaniuk, Ye. R. Borinshtein, Yu. A. Dobrolyubska, ect. Lviv-Torun : Lina-Pres, 2021. 260 p.

17. Романенко С. Оцінка сучасного стану розвитку спортивно-оздоровчої діяльності на макро-, мезо- та мікро-рівнях. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №11-12. С.59-64.

18. Міністерство молоді і спорту України URL: <https://mms.gov.ua/>(дата звернення 15.05.2023 року).

19. Державна служба статистики України URL: <https://ukrstat.gov.ua/>(дата звернення 15.05.2023 року).

20. Мічуда Ю.П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури та спорту в умовах ринку: автореферат дис.доктора наук. з фізичного виховання

та спорту : 24.00.02. Нац. Ун-т фіз.виховання та спорту України. К. 2008. 39 с.

21. Олуйко В. Завдання вищої школи в реалізації державної та регіональної кадрової політики: проблеми і перспективи. Зб. наук. пр. НАДУ; за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. К.: Вид-во НАДУ, 2004. Вип. 2. С. 551–559.

22. Олійник М. О. Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні. Київ: видавництво Національного університету фізичної культури і спорту, 2000. 131с.

23. Рибчич І. Є. Правові аспекти державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні. Державне будівництво : Електронне фахове видання з державного управління ; за заг. ред. Карамішева Д.В. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ. Вип. № 1. 2015. С. 25.

24. Рибчич І.Є. Публічне адміністрування процесу реалізації особистості в спорті: соціально- філософський аспект. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. ХарРІ НАДУ. 2015. Вип. 1 (47). С. 405 – 412.

25. Сіренко Р. Роль державної молодіжної політики у виборі життєвих цінностей студентством в умовах глобалізацій них викликів. Публічне управління і адміністрування в Україні : наук. журнал. Випуск 5. Одеса, 2018. С. 77–81.

26. Шевчук О.Р. Державне регулювання в сфері фізичної культури й спорту як складова державної соціально-економічної політики. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет- конференції, 19–20 квітня 2018 р.:* Вид-во НУЦЗУ, 2018. –С.165-66.

27. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 340 с.

28. Безверхий Д.О. Теоретичні засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» - (08-09 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С.284-285.

29. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною

культурою та спортом в Україні та Європі. URL: http://archive.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf (дата звернення 10.04.2023 року)

30. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. URL: <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf> (дата звернення 20.05.2023 року)

31. Стахів І. М. Регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2017. 22 с.

32. Леонов Я. В. Забезпечення стратегічного розвитку спортивної індустрії в харківському регіоні. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/75.pdf (дата звернення 20.05.2023 року).

33. Дудорова Л.Ю., Бондаренко Б.О. Державна політика України у сфері фізичної культури і спорту. *Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні: IV Всеукраїнська науково-практична конференція*. 2011. С. 174-178.

34. Міненко В., Копилов В. Роль спорту у різних сферах суспільних відносин. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень: матеріали конференцій МЦНД*, (м.Херсон, 20 березня 2022 року). С.173-176.

35. Ібрагімов Н.Н. Тілесне навчання і фізичне виховання у концепті спеціальної фізкультурно-спортивної підготовки військовослужбовців. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки і спорту у Збройних Силах України, правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 14–15 лютого 2021 р.). К.: НУОУ, 2021. 319 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК Б

Самооцінювання кваліфікаційної роботи

Назва: «Державна політика в сфері фізичної культури та спорту»

Автор: Безверхий Денис Олександрович

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Критерій	Рівень			Коментар
Огляд літератури побудовано навколо основної проблеми, використано найактуальніші сучасні дослідження за темою, чітко відображено зв'язок між завданнями, поставленими в роботі, та попередніми дослідженнями				
Надана конкретна та точна інформація про методи та дані (кількість, температура, тривалість, послідовність, умови, розташування, розміри тощо), методи пов'язані з іншими дослідженнями.				
Наведено конкретні результати з поясненнями та аналізом, порівняння з результатами інших досліджень, показано чіткий зв'язок проблеми з отриманими результатами,				
Надано пропозиції щодо удосконалення, що підкріплено відповідними обґрунтуваннями (прогноз, модель тощо)				
Висновки містять зв'язок з найважливішими аспектами попередніх розділів, підсумок ключових результатів, продемонстровано зв'язок між цією роботою та наявними дослідженнями зосереджена увага на суттєвих результатах, зазначено їх можливе застосування; подано обмеження, на які слід спрямувати майбутні дослідження.				
Перелік посилань є повним та достатнім для вирішення завдань дослідження				
Робота оформлена повністю відповідно до вимог				
Робота не містить друкарських та граматичних помилок				

Підтверджую, що робота виконана мною самостійно, не містить академічного плагіату. Зокрема, у моїй роботі немає запозичення текстів, ідей чи розробок, результатів досліджень інших авторів без посилань на них, у тому числі буквального перекладу з іноземних мов чи перефразування, що видаються за свій текст, вирваних із контексту тверджень, цитат без лапок, фабрикації (вигаданих) даних чи фальсифікації (вигаданих і модифікованих на догоду бажаному висновку) результатів досліджень.

15.12.23

ДОДАТОК В

Декларація академічної доброчесності

Я, Безверхий Денис Олександрович, студент/ка групи ЗПУіА 2201м Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований(а), що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинен/нна буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

15.12.23

Безверхий Д.О.